

कांग्रेसमा ध्रुवीकरण बढाउँदै शेखर-गगन

● तल्ला तहका कार्यकर्ताको भावना र मनोविज्ञान बुझ्न जिल्ला दौडाहामा जाने ● पार्टीलाई विधिअनुसार नचलाउने, भ्रष्टाचारका मुद्दालाई सत्ता बार्गेनिङको 'टुल' बनाउनेजस्ता नेतृत्वको गतिविधिलाई मुद्दा बनाउने

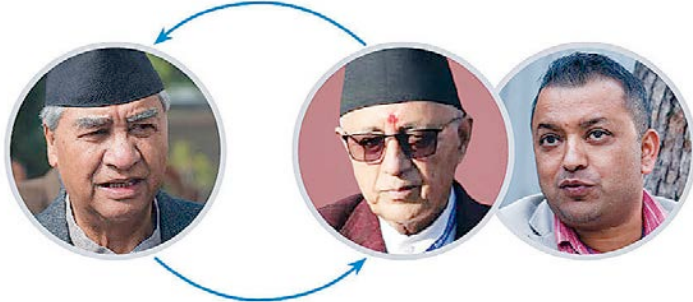
■ कुलचन्द्र न्यौपाने (काठमाडौँ)

कांग्रेस सभापति शेरबहादुर देउवाको कार्यशैलीप्रति असन्तुष्टि जनाउँदै आएका नेता शेखर कोइराला र महामन्त्री गगन थापाले संस्थापनइतर समूहलाई गोलबन्द पारेर राष्ट्रिय मुद्दामा पार्टीभित्र ध्रुवीकरण बढाउन खोजेका छन्। यसबीचमा नेता कोइराला र महामन्त्री थापाबीच चिसिएको सम्बन्धलाई सुधार्नेदेखि कुनै गुटमा नभएका अर्का महामन्त्री विश्वप्रकाश शर्मा र केन्द्रीय सदस्य प्रदीप पौडेललाई समेत जोड्ने काम भइरहेको केन्द्रीय सदस्य अर्जुनरसिंह केसीले बताए।

केसीले संस्थापनइतर पक्षलाई गोलबन्द बनाउन आइतबार आफ्नै निवासमा बैठक राखेका थिए। शर्मा र पौडेलले अर्का महामन्त्री गगन थापासँग नजिक रहेर काम गर्दै आएका छन्। पार्टीको १४ औं महाधिवेशनमा पूर्वमहामन्त्री प्रकाशमान सिंहको प्यानलबाट शर्मा महामन्त्रीमा विजयी भएका थिए। सिंह देउवातिरै टाँसिएपछि शर्मा कुनै गुटमा रहेका थिएनन्। पूर्वमहामन्त्री सिटोलानाजक रहेका पौडेलले महाधिवेशनमा संस्थापन पक्षबाटै महामन्त्रीमा प्रतिस्पर्धा गरेका थिए। संसदीय दलको नेतामा देउवालाई सहयोग गर्ने नीति बनाएपछि पौडेल पनि सिटौलाको किता छानेर थापासँग आइपुगेका हुन्।

दलको नेताका लागि गत पुसमा भएको निर्वाचनमा शर्मा र पौडेल थापाको पक्षमा उभिएका थिए। शेखर र गगनबीच दलकै निर्वाचनदेखि बढेको अविश्वास पनि यसबीचमा मत्वर पार्ने काम भएको पौडेलले बताए। राष्ट्रिय मुद्दाहरूमा परिवर्तनकारी र यथार्थवादीवादीबीच ध्रुवीकरण आवश्यक भएको बताउँदै पौडेलले त्यसका लागि संस्थापनइतर पक्षलाई एक ठाउँमा गोलबन्द बनाउने काम भइरहेको बताए। पार्टीको आन्तरिक प्रतिपक्ष कमजोर बन्दा नेतृत्वका कमी-कमजोरीलाई केलाउन नसकिने र एकाधिकार बढ्दै जाने भएकोले संस्थापनइतर पक्षलाई एक ठाउँमा जोड्न खोजिएको पौडेलले बताए।

'आन्तरिक प्रतिपक्ष बलियो भएन भने सत्तालाई मात्रै केन्द्रमा राख्ने लोभी प्रवृत्तिमा सुधार सम्भव हुन्न, आफैँभित्र भएका कमजोरी अलम्याउन सक्नुपर्छ, वेवास्ता गरेर लक्ष्य हासिल गर्न सकिन्न, त्यसका लागि आन्तरिक रूपमा

प्रतिपक्ष आवाज बलियो बनाउने, संगठित हुने, नेतृत्वलाई दबाव दिने काम हुनुपर्छ, भनेर संस्थापनइतर पक्ष एक ठाउँमा उभिने वातावरण बनाउन खोजिएको हो,' पौडेलले भने, 'हाम्राप्रति पार्टीमा अझै भरौसा कायम छ। हामी सच्चिदा मात्रै हामीभित्रको विश्वास जगाउन सक्छौं। अहिलेको स्थितिमा भ्रष्टाचारविरुद्ध आक्रामक बन्दा मात्रै हामी सञ्चन सक्छौं।' पार्टीलाई विधिअनुसार नचलाउने, भ्रष्टाचारका मुद्दालाई सत्ता बार्गेनिङको 'टुल' बनाउने, पार्टीका निर्णयहरूसमेत कार्यान्वयन नगर्ने, भ्रष्टाचारका फाइदहरू अघि बढे पनि त्यसलाई सामसुम पार्ने सरकारलाई दबाव दिनेजस्ता नेतृत्वको गतिविधिलाई मुद्दा बनाएर इतर पक्षले पार्टी पंक्तिमा पुग्ने लक्ष्य बनाएको छ। पार्टीभित्र वैधिति पनि उस्तै छन्। ६ महिनाभित्र गठन गर्नुपर्ने विभाग महाधिवेशन सम्पन्न भएको २० महिना वितिसक्दा पूर्णता पाएका छैनन्। साउन १० मा सम्पन्न केन्द्रीय कार्यसमिति बैठकले विधानबमोजिमका ४८ र पछि थपिएका सहितका विभागलाई भदौ १५ भित्र पूर्णता दिइसक्ने निर्णय भएका थिए। तर, यसबीचमा प्रचार विभागले मात्रै पूर्णता पाएको र शनिवार मात्रै थप १५ वटा विभागमा प्रमुख तोक्ने काम भएको छ। नैविषय, तरुण दल र महिला संघमा विवाद छरपस्ट छन्। दलतलगायत अन्य भ्रातृ संस्थाको तदर्थ समिति बन्न सकेको छैन। हजारौं नेता-कार्यकर्ता कार्मविहीन बनेका छन्।

आम जनमतलाई प्रभावित बनाउने नक्कली भूटानी शरणार्थी र ललितानिवास जग्गा हिनानिमा प्रकरणजस्ता काण्डमा पार्टी नेतृत्वको भूमिकामाथि पनि इतर पक्षले प्रश्न उठाउँदै आएको छ। सभापति दम्पतीको दबाबमा नक्कली भूटानी शरणार्थी प्रकरणको अनुसन्धान गर्ने प्रहरी अधिकारीहरूलाई सरुवा गरिएको विषयमा पनि पार्टीभित्र विवाद छ। नक्कली भूटानी शरणार्थी प्रकरणमा सीआईबीले दोषो चरणको अनुसन्धान अघि बढाउने तयारी गरिरहेकै बेला उपत्यका प्रहरी कार्यालयका एआईजी श्याम ज्ञवाली, काठमाडौँ प्रहरी परिसरका प्रमुख एसएसपी दानबहादुर कार्की, उपत्यका अपराध अनुसन्धान कार्यालयका प्रमुख एसएसपी मनोज केसीको सरुवा भएको थियो। नक्कली भूटानी शरणार्थी प्रकरणमा राम्रो काम गरेका भनेर प्रशंसा बढ्नेका ज्ञवाली र केसीलाई सरुवा गर्नुका पछि आरजुलाई जोगाउने मनसायबाट भएको नेताहरूको भनाइ छ।

यस विषयलाई लिएर केन्द्रीय सदस्य केसीले संसद्मा समेत आवाज उठाएका थिए। '५ महिना र ७ महिना नपुग्दै अहिले प्रहरी अफिसरहरू जुन ढंगले परिवर्तन भएका छन्, त्यो केका लागि र किन ? कमसेकम न्यूनतम एक वर्षसम्म रहने त सामान्य नियम हो,' केसीको भनाइ थियो, 'जुन ढंगले सरुवा गर्ने काम भएको छ। त्यसले आम रूपमा भ्रष्टाचारजन्य गतिविधि नियन्त्रण हुन्छ भन्ने विश्वास हराएको छ।' संसद्मा सरकारको ध्यानाकर्षण गरे पनि केसीले आफ्नै पार्टी नेतृत्वप्रति प्रश्न उठाएको विश्लेषण गरिएको छ। सहमहामन्त्री जीवन परियार नेतृत्वले केही गरेन भनेर चुप बस्दा पार्टीमा ठूलो क्षति हुने अवस्था सिर्जना भएको बताउँछन्। 'सरकारमा हाम्रो उपस्थिति नदेखिने, पार्टी नेतृत्वले केही नगर्ने हो भने हामी धेरै ठूलो अप्ठ्यारोमा पर्छौं, नेतृत्वले नगरे पनि भ्रष्टाचार, राष्ट्रियता, आर्थिकलगायत मुद्दामा केही गर्नुपर्छ, भनेर छलफलमा जुटेका हो,' सहमहामन्त्री परियारले भने, 'हामी चुप लागेर बसिदिने हो भने पार्टी र मुलुकलाई ठूलो क्षति पुग्ने अवस्था देखिन्छ। यसलाई बुझेर राष्ट्रव्यापी अभियान

थाल्नुपर्छ भन्ने कुराकानी भएका हुन्।' ०७८ मंसिरमा सम्पन्न १४ औं महाधिवेशनमा महामन्त्रीमा निर्वाचित थापा र शर्माले पाएको मत कांग्रेस रूपांतरणको पक्षमा थियो। तर, बीस महिनासम्म पार्टी रूपांतरणको दिशामा अघि बढ्न नसक्दा सबैभन्दा बढी चुनौती उनीहरूले सामना गर्नुपरेको छ। 'नेतृत्वले हिजो जसरी चलेको थियो, आज पनि त्यसरी नै चल्छ भन्ने सोचमा रहेको पाइयो, यो प्रवृत्तिले युवाको राजनीतिक भविष्य नै जोखिममा पर्ने देखिँदै छ, त्यसैले हामीले देशभर अभियान सुरु गरेर १४ औं महाधिवेशनसम्म नयाँ ध्रुवीकरणमा पार्टीलाई लैजाने सोचमा छौं,' कोइरालानिकट एक नेताले भने, 'भ्रष्टाचारमाथि निर्दम हुन नसक्ने र पार्टीलाई यसैगरी चलाउने हो भने कांग्रेसमा युवाको भविष्य देखिँदैन।' संस्थापनइतर पक्षलाई एकजुट बनाउन नेताहरूले प्रयास गरिरहेकै बेलामा कोइराला र महामन्त्री थापाको सहमति लिएर एउटा समूहले भने भदौ २४ देखि दोषो चरणको रूपांतरण अभियान घोषणा गरेको छ। केन्द्रीय सदस्य मधु आचार्य, गोविन्द पोखरेल, युवा नेताहरू गुरुराज धर्मिरे, जगदीशनरसिंह केसी, भूपेन्द्रजंग शाही, देवराज चालिसे, रजित कर्णलगायतका नेताहरूको समूहले रूपांतरण अभियान लिएर १ सय ६५ निर्वाचन क्षेत्रमै पुग्ने जनाएको छ। यही समूहले यसअघि प्रदेशस्तरीय अभियान चलाएको थियो। जसलाई लिएर पार्टी सभापति देउवा असन्तुष्ट भएका थिए।

गतैको केन्द्रीय कार्यसमितिको निर्णयबाट भदौ १० देखि राष्ट्रव्यापी अभियान चलाउने निर्णय गरेको थियो। तर, अन्तिम समयमा आएर पार्टी सभापति देउवाले स्थगित गरेपछि, आफूहरूले रूपांतरण अभियान घोषणा गरेको युवा नेता शाहीले बताए। 'सबै जिल्ला र निर्वाचन क्षेत्रमा पुगेर विधि र प्रक्रियाअनुसार चल नसकेको पार्टीलाई कसरी बदल्ने, कसरी सही ट्याचकमा ल्याउने भनेर तलेसम्म पुगेर अन्तर्राष्ट्रियका गाउँ, सभाहरू राख्छौं,' शाहीले भने, 'अहिलेकै अवस्थामा पार्टीलाई राखिराखे हो भने आउँदो चुनौती सामना गर्न सकिने भनेर यो अभियान सुरु गर्न लागेका हौं, रूपांतरणको पक्षमा हामी पार्टीलाई ध्रुवीकरण गराउन चाहन्छौं।' तल्ला तहका कार्यकर्ताको भावना र मनोविज्ञान बुझ्न कोइराला र थापाले पनि जिल्ला दौडाहा सुरु गर्ने भएका छन्।

अझै ४० कानून बन्नै बाँकी

काठमाडौँ (कास)- संविधान जारी भएको आठ वर्षमा ४० वटा कानून बन्न बाँकी रहेको संसदीय समितिको अध्ययनले देखाएको छ। कानून नबन्दा संविधान कार्यान्वयन हुन नसकेको अध्ययन टोलीले निष्कर्ष निकालेको छ। सरकारले संघीय निजामती कर्मचारी र शिक्षासम्बन्धी विधेयकसमेत ल्याउन सकेको छैन।

निजामती कर्मचारी विधेयक ल्याउन माग गर्दै स्वतन्त्र कर्मचारी संगठनले चरणबद्ध आन्दोलन गर्दा पनि सरकारले विधेयक संसद्मा दर्ता गर्न सकेको छैन। अघिल्लो प्रतिनिधिसभाको राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिले टुंग्याएर सदनमा पुर्‍याएको निजामती विधेयक पनि सरकारले फिर्ता लिएपछि अर्को विधेयक ल्याउन नसकेको हो। 'सरकारले संघीयता कार्यान्वयन गर्न कर्मचारीमैत्री निजामती विधेयक ल्याउन हामीले दबाव दिइरहेका छौं तर आन्दोलन दबाउन हामीलाई नियन्त्रणमा लिने गरेको छ,' स्वतन्त्र कर्मचारी संगठनका अध्यक्ष रसिंहनामा भने, 'यी कर्मचारी संगठनले जस्तै संसदीय अध्ययन उपसमितिले पनि सरकारले संविधान कार्यान्वयन गर्न आवश्यक संघीय ४० वटा कानून बनाउन ढिलाइ गरेको टोलीले निष्कर्ष निकालेको छ। प्रदेशले २४ र स्थानीयले ६ वटा कानून बनाउन बाँकी रहेको टोलीले औल्याएको छ।

राष्ट्रिय सभाको विधायन व्यवस्था समितिले संविधानअनुसार बन्न बाँकी कानूनको अध्ययन गर्न अतिता देवकोटाको संयोजकत्वमा उपसमिति गठन गरेको थियो। उपसमितिमा भगवती न्यौपाने, भैरवसुन्दर श्रेष्ठ, राधेश्याम पासवान, सुरेशकुमार आले मगर सदस्य थिए।

नयाँ र संशोधनसमेत गरेर

१ सय ९१ ऐन निर्माण, १५ विधेयक संसदीय प्रक्रियामा

संविधान कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कानून संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले समयमै बनाउन नसकेको अध्ययनको निष्कर्ष छ। उपसमितिको प्रतिवेदनमाथि सोमबार राष्ट्रिय सभामा छलफल भएको छ। छलफलपछि राष्ट्रिय सभाका अध्यक्ष गणेश तिर्मात्सिनाले बन्न बाँकी कानून छिटो पेश गर्न निर्देशन दिएका छन्। अध्यक्ष तिर्मात्सिनाले रसिंहनामा भने, 'सुशासन कायम गर्न, संघीयताको कार्यान्वयन प्रभावकारी गर्न, कानुनी रिक्तता पूरा गर्न र संविधानको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कानून तर्जुमा गरी संसद्मा पेश गर्न सरकारलाई निर्देशन गर्दछु। सरकारले सभाको यो निर्देशनलाई गम्भीरताका साथ पालना गर्ने नै छ।' प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले संसदीय समितिले अध्ययन गरेर कानून निर्माण गर्न बाँकी रहेको विवरण दिएर सरकारलाई मार्गदर्शन गर्ने बताए। 'संविधान जारी भएको करिब ८ वर्ष व्यतीत भइसक्दा पनि कतिपय विषयमा संविधानबमोजिम कानून बन्न नसकेको यथार्थ

हाम्रासामु छ,' उनले भने, 'यो प्रतिवेदनले कानून निर्माणका लागि नेपाल सरकारलाई महत्त्वपूर्ण मार्गदर्शन गरेको मैले विश्वास लिएको छु।' संविधान जारी भएपछि नयाँ र संशोधनसमेत गरेर १ सय ९१ वटा ऐन निर्माण भएको र संसद्मा १५ वटा विधेयक प्रक्रियामा रहेको उनले बताए। संविधान कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित संघीय निजामती सेवा विधेयक, विद्यालय शिक्षासम्बन्धी विधेयकलगायतका महत्त्वपूर्ण विधेयक छिट्टै संसद्मा पेश गर्ने गरी सरकारले प्रक्रिया अगाडि बढाइरहेको उनको भनाइ छ।

प्रतिवेदनमा संघले १ सय ५१, प्रदेशले २४ र स्थानीय तहले ६ वटा कानून बनाउनुपर्ने थियो। संघको क्षेत्राधिकारमा रहेको ४० वटा कानून जारी हुन बाँकी छन्। हरेक विषयपिच्छे नयाँ-नयाँ कानून निर्माण गरी संख्या बढाउनेभन्दा पनि एकै प्रकृतिका कानूनहरू एकै संग्रहमा व्यवस्थित गरी स्मार्ट बनाउनुपर्ने देखिन्छ,' संसदीय अध्ययनको निष्कर्ष छ। समितिले जग्गा प्राप्ति, अधिग्रहण र क्षतिपूर्तिसम्बन्धी कानून, हरेक विश्वविद्यालयपिच्छे, रहेका कानून, चिकित्सा शिक्षा अध्ययनसँग सम्बन्धित निकायपिच्छेका कानूनहरू, जनस्वास्थ्यसँग सम्बन्धित कानूनलाई विषयगत आधारमा एकीकरण गरी विधायत रूपमा एउटै सशक्त कानून बनाउन सुझाव दिएको छ। 'त्यसले कानूनको संख्या मात्र घटाउने मात्र नभई निकायपिच्छे हुने फरकपनलाई समेत कम गरी समान अवस्थाका लागि समानताको सिद्धान्तको व्यावहारिक प्रयोगमाफत जमानताको हकको प्रवर्द्धन गर्नमा समेत सहयोग पुर्‍याउने देखिन्छ,' प्रतिवेदनमा छ।

नयाँ नक्सासम्बन्धी

पत्राचारबारे संसद्लाई

जानकारी गराउन माग

■ जगदीश्वर पाण्डे (काठमाडौँ)

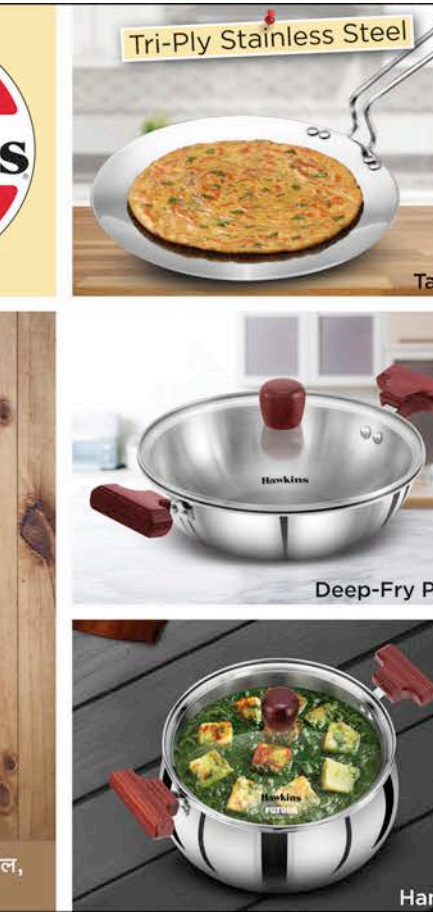
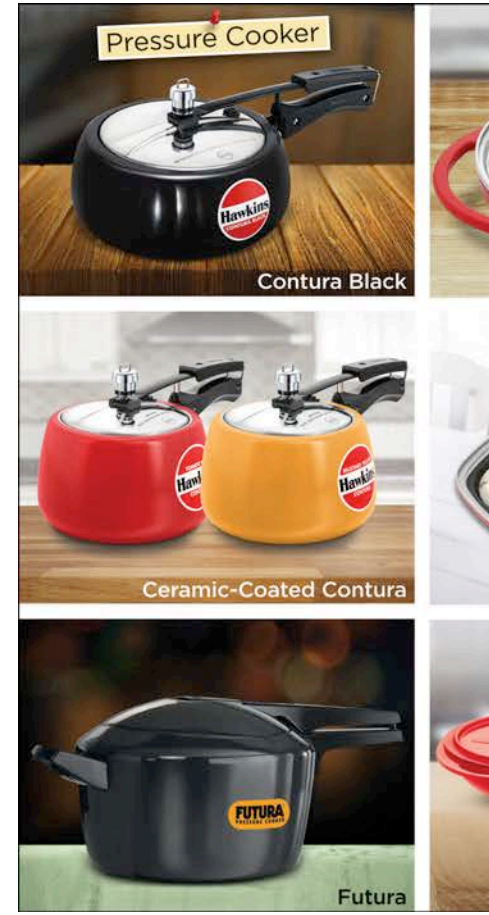
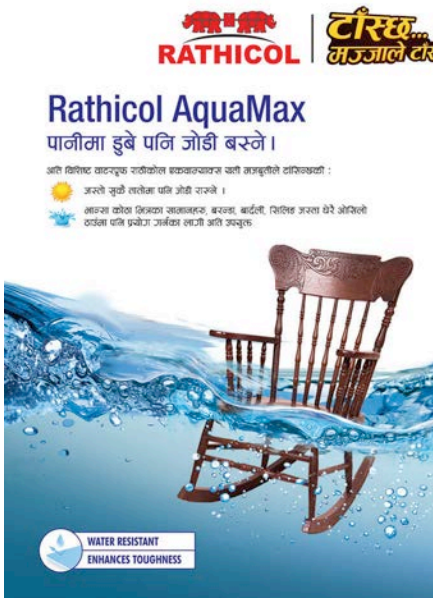
नेपालले नयाँ चुच्चे नक्सा जारी गरेपछि अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई पत्राचार नगरेको विषयमा संघीय संसद्का दुवै सदनमा प्रश्न उठेका छन्। चीनले सार्वजनिक गरेको नक्सामा नेपालको चुच्चे नक्सा नसमेटाएको भनेर आलोचना भइरहेका बेला नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई नयाँ नक्साबारे पत्राचार नै नगरेको सार्वजनिक भएपछि, त्यसबारे जानकारी गराउन संसदले माग गरेका हुन्।

लिपुलेक, लिम्पियाधुरा र कालापानीलाई समेटेर नयाँ नक्सा सार्वजनिक भएको चार वर्ष वितिसक्दासमेत त्यसबारेमा सयुक्त राष्ट्रसंघसहित अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई तत्कालीन सरकारले पत्राचार नगरेको भन्ने परराष्ट्र मन्त्रालयको भनाइप्रति सांसदहरूले प्रश्न गरेका हुन्। नेपालको भूमि भारतले समेटेपछि, ०७३ जेठ ७ मा नेपालले लिपुलेक, लिम्पियाधुरा र कालापानीलाई समेटेर चुच्चे नक्सा निकालेको थियो। त्यसलाई नेपालको संसदले जेठ ३१ मा सर्वसम्मतिले अनुमोदन गरेर संविधानको अंग बनाएको थियो। तर परराष्ट्र मन्त्रालयले नै उक्त नयाँ नक्साबारे अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई जानकारी नगराइएको बताएको छ।

एमाले सांसद रघुजी पन्तले नेपालको नयाँ नक्सालाई मान्यता दिने विदेशी मुलुकलाई गरिएको पत्राचारबारे विस्तृत जानकारी दिन माग गरेका छन्। प्रतिनिधिसभा बैठकको शून्य समयमा बोल्दै पन्तले सरकार र परराष्ट्र मन्त्रालयले त्यसको जानकारी संसद्लाई गराउनुपर्ने बताएका हुन्। 'नेपालको नक्सा संसदले एकमतले जारी गर्‍यो, चीनले नक्सा प्रकाशित गर्दा हाम्रा चुच्चे नक्सा समेटिएको छैन, परराष्ट्रमन्त्री विगतको सरकारले पत्राचार नै गरेको छैन भनेर बस्नुभएको छ,' उनले भने, 'वर्तमान सरकार र परराष्ट्र मन्त्रालयले चुच्चे नक्सालाई मान्यता दिलाउन कुन-कुन देशलाई पत्राचार गरेको छ, त्यसको पनि जानकारी तत्काल दिन सरकारसँग माग गर्दछु।' परराष्ट्रमन्त्री एनपी साउदले आइतबार सिद्धिचरण नगरपालिकाको नवनिर्मित भवन उद्घाटनका लागि ओखलढुंगा पुगेको अवसरमा पत्रकारसँगै कुराकानीमा नयाँ नक्सा जारी भएपछि, नेपालले अरू मुलुकलाई हालसम्म जानकारीस्वरूप पत्राचार नगरेको बताएका थिए। 'नक्सा जारी गरेपछि सो नक्सासहितको नोट अरू मुलुकलाई पठाएका छौं कि छैनौं भनेर खोज्न लगाएको थिएँ, हालसम्म पठाएको भन्ने देखिएको छैन,' परराष्ट्रमन्त्री साउदको भनाइ थियो।

केपी शर्मा ओली नेतृत्वको तत्कालीन सरकारका परराष्ट्रमन्त्री प्रदीपकुमार ज्ञवालीले काठमाडौँस्थित अन्तर्राष्ट्रिय समुदायका कटनीतिज्ञहरूलाई बोलाएर नेपालको नयाँ नक्साबारे ब्रिफिङ गरेका थिए। विदेशस्थित नेपाली दूतावासहरूलाई पनि पत्राचार गरेर नेपालको नयाँ नक्सा प्रयोग गर्न मन्त्रालयले निर्देशन दिएको थियो तर नयाँ नक्साको सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रिय मुलुकलाई पत्राचार भने नगरेको पाइएको हो। पूर्वपरराष्ट्रमन्त्री ज्ञवालीले भने तत्कालीन सरकारले चुच्चे नक्सा जारी गरेपछि, चीनसहित अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई जानकारी गराएको दावी गरेका छन्। उनको भनाइ छ, 'तत्कालीन सरकारले चीनसहित सबै कूटनीतिक समुदायलाई जानकारी गराएको थियो। अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई पत्राचार नै गरेर जानकारी गराएका थियौं। त्यसमा समर्थन जुटाउने र बुझाउने काम सरकारको हो।'

पूर्वपरराष्ट्रमन्त्री ज्ञवालीले भने तत्कालीन सरकारले चुच्चे नक्सा जारी गरेपछि, चीनसहित अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई जानकारी गराएको दावी गरेका छन्। उनको भनाइ छ, 'तत्कालीन सरकारले चीनसहित सबै कूटनीतिक समुदायलाई जानकारी गराएको थियो। अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई पत्राचार नै गरेर जानकारी गराएका थियौं। त्यसमा समर्थन जुटाउने र बुझाउने काम सरकारको हो।'

तस्विर : एएफपी

अमेरिकाको जर्जियास्थित ‘क्व इनजी प्रफर्मिड आर्ट्स सेन्टर’ मा आयोजित १६ औं हेडिज अवार्ड समारोहमा अमेरिकी अभिनेत्री ओसास इव्होडारो ।

सन् १९८७ मा आजकै दिन

मदर टेरेसाको मृत्यु

सन् १९९७ मा आजकै दिन (सेप्टेम्बर ५) मा मदर टेरेसाको मृत्यु भएको थियो । टेरेसालाई भारतका गरिवहरूलाई गरेको अतीव सेवाका कारण संसारभर सम्मान गरिन्छ ।

टेरेसाले महिला सेविकाहरूको ठूलो जमात बनाएकी थिइन् । उनले १९५० मा स्थापना गरेको संस्था 'मिसनरिज अफ च्यारिटी' ले विभिन्न सेवागृह चलाएको थियो । मानव सेवामा समर्पित भएका कारण उनले १९७९ को नोबेल शान्ति पुरस्कार समेत जितेका थिइन् । यद्यपि उनको संस्थाले सञ्चालन गरेका अस्पतालमा सफाइस्तर नभएको कतिपयको दावी थियो । त्यसका साथै तानाशाहहरूले दिएको दान स्विकार गरेको भन्दै उनको आलोचना समेत हुने गरेको थियो ।

टेरेसा १९१० अगस्ट २० मा मेसेडोनियामा जन्मिएकी थिइन् । १९ वर्षको उमेरमा समाज सेवामा होमिएकी उनी तत्काल भारत सुरुवा भइन् । उनले दार्जिलिङको एक स्कूलमा समेत पढाएकी थिइन् । सन् १९४६ मा कोलकाता फर्केर उनले दुखी, गरिवको सेवा गर्न थालिन् । त्यसको एक दशकपछि अस्पतालका साथै परित्यक्त बालबालिकाका लागि आश्रय गृह चलाएकी थिइन् ।

आस्था भट्टराई

■ सुनिता बराल (महोत्तरी)

महोत्तरीको बर्दिवাসमा जन्मेहुर्केकी आस्था भट्टराईलाई सानैदेखि पेन्टिङ र फेशन सोमा निकै रुचि थियो । बर्दिवस-१ स्थित ग्लोबल स्कूलबाट १२ कक्षाको अध्ययन सकेपछि अस्ट्रेलिया जाने तयारीमा थिइन् उनी । तर छोरी नेपालमै

बसेर केही गरोस् भन्ने चाहना थियो परिवारको । अन्ततः परिवारको मायाले जितेपछि उनले नेपाल पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन प्रतिष्ठान (नाथम) बर्दिवसमा 'व्याचलर इन हस्पिटालिटी म्यानेज्मेन्ट' पढ्ने निधो गरिन् ।

‘आर्टमा निकै रुचि थियो, कलेजको कोर्सअन्तर्गत फुड आर्टमा मेरा चाहना पूरा भइरहेका छन्,’ उनले भनिन् । अहिले बर्दिवसमा अडिसन चलि्रहेको बर्दिवस फेशन सो तेस्रो सिजनको सहसंयोजकको

संस्कार फ्याल

जिम्मेवारीसमेत पाएकी छन् आस्थाले । एलएन्डएन मोडल एजेन्सीले बर्दिवसमा प्रत्येक वर्ष आयोजना गर्ने फेशन सोमा बर्दिवससहित मधेश प्रदेशका फेशन सोप्रति रुचि हुने सयौ व्यक्तिो सहभागिता हुने गरेको छ । फेशन सोका आयोजकको आग्रहपछि पढाइबाट अतिरिक्त समय निकालेर आफ्ना सपना पछ्याउन थालेको आस्थाको भनाइ छ ।

पहिलो सिजनमा सहभागी भएकी आस्था आयोजकको प्रस्तावअनुसार यस वर्ष सहसंयोजक वनेकी हुन् । सम्भावना र क्षमताका कारण उनलाई सहसंयोजक चयन गरेको आयोजक संस्थाका प्रमुख सुदर्शन काफ्लेले बताए । हाल

दोस्रो वर्षमा अध्ययनरत आस्थाले नाथमबाट निर्धक्क भएर मिठो वोल्न, अनुशासित रहन, होटल टुरिजम, फुड आर्ट, सरसफाइ, नेतृत्व विकास जस्ता शिक्षा प्रयोगात्मक विधिबाटै सिक्ने आफू अघि बढेको बताइन् । ‘हामीले व्यावहारिक जीवनमा लागू हुने शिक्षा पढ्न जरुरी रहेछ,’ उनले भनिन् ।

सलहीका संस्कार फ्याल पढाइको सिलसिलामा बर्दिवसमा छन् । विदेश जाने योजना थाली राखेर नाथममा पढाइ सुरु गरेका संस्कारले कक्षाकोठामा पढेका कुरा व्यवहारमा लागू गर्ने चाहना बढेपछि काम सुरु गरे । बर्दिवसमा युएन्डमी वगैँर हवका व्यवस्थापकीय

निराजनकुमार कुशवाह

म्यानेजर भएर हबलाई अघि बढाउन पढाइले निकै मद्दत गरेको उनको अनुभव छ ।

नाथमको प्रयोगात्मक पढाइले ग्राहकहरूसँग गर्ने कुराकानी, व्यवहार र आन्तरिक व्यवस्थापनमा निकै सघाउ पुगेको बताउँछन् संस्कार । त्यसका साथै, होटल म्यानेज्मेन्ट र हस्पिटालिटीको पढाइले देशभित्रै आफ्नो भविष्य उज्ज्वल देख्न थालेको उनले बताए । नाथमबाट प्रयोगात्मक शिक्षाका लागि एक वर्ष बाहिरी देशमा जानुपर्ने भए पनि फर्केर देशभित्रै व्यवसाय गर्ने संस्कारको योजना छ ।

आस्था र संस्कारजस्तै पछिल्लो समय हस्पिटालिटीमा भविष्य खोजिरहेका युवा हुन्, निराजनकुमार कुशवाह । खाना बनाउने, सर्भिस

गर्ने, व्यक्तिगत आचरण र नेतृत्व क्षमता बढाउने जस्ता व्यावहारिक शिक्षा पाएकै कारण पढाइसँगै आफ्नो बुवाको पेसा सम्हालेका छन् उनले । बर्दिवस-१४ का निराजनले पछिल्लो समय बुवा उमेशकुमारको व्यवसाय दीपक पार्टी प्यालेस व्यवसाय धानेका छन् । ‘मैले व्यवसाय हैनै परेको छैन । छोरोले नयाँनयाँ आईडिया त्याइरहन्छ र व्यवसाय उसैको अप्रसरतामा फस्टाइरहेको छ,’ उमेशले भने ।

पढाइ र बुवाको पेसा मिल्दो भएकाले पनि हरेक दिन पढेका कुरा पेसामै गएर प्रयोगात्मक परीक्षण आफूले गर्ने गरेको निराजन बताउँछन् । ‘युवाहरू देशमा सम्भावना देखिरहेका छैनन्,’ निराजनले भने, ‘मलाई सम्भावना खोजिरहनुपर्येको छैन, गरेर देखाउने अवसर पाएकाले राम्रो गर्ने प्रयास गरिरहेको छु ।’ देशमै राम्रो सम्भावना भएकाले सफल व्यवसायीको पहिचान बनाउने उद्देश्यले पढाइ र कामलाई मुस्कलले सँगै अघि बढाइरहेको उनको भनाइ छ ।

बर्दिवसमा २०७७ मा स्थापना भई २०७९ बाट पठनपाठउन सुरु भएको नाथम प्रतिष्ठानमा पहिलो वर्ष १७ विद्यार्थी भर्ना भएका थिए । तीमध्ये अधिकांशले वैदेशिक यात्राको योजना छोडेर प्रतिष्ठानमा जोडिएका प्रतिष्ठानका प्रमुख शिवेन्द्र मल्लिकको भनाइ छ । विद्यार्थीलाई नाथमले व्याचलर इन हस्पिटालिटी म्यानेज्मेन्ट र होटल ट्राभल एन्ड टुरिजम विषय आधुनिक र प्रयोगात्मक विधिबाट पढाइरहेको उनको दावी छ । वर्षमा ४० विद्यार्थीको सिट संख्यामा आवेदन खुले भए पनि दोस्रो वर्षबाट चाप निकै बढ्ने देखिएको मल्लिक बताउँछन् ।

आजको राशिफल

प्रीति आश्वे ज्ञवानी, फलिप्त ज्योतिषाचार्य

मेघ
समय तपाईँकै पक्षमा उभिनेछ । आफ्नै निगरानीमा सबै कार्य सम्पन्न हुनेछन् । कार्यक्षेत्रबाट उचित सम्मान र सद्भाव प्राप्त हुनेछ ।

तुला
इच्छाभोजन गर्ने मौका जुट्नेछ । कुनै कामविशेषले कतै जानुपर्नेछ । समय परिस्थितिको ख्याल गर्दै काम गरिनेछ ।

वृष
केही हदसम्म समय आफू अनुकूल रहनेछ । क्रमशः आफ्नो कामकुरामा समय जोड्न स्याइनेछ । रूधिका कुरामा जोड दिने प्रयास हुनेछ ।

वृश्चिक
मन उत्साहित एवं तन स्वतःस्फूर्त रहनेछ । आफ्नै निगरानीमा सबै कार्य सम्पन्न हुनेछन् । कुनै कुरामा अनपेक्षित लाभ हुनेछ ।

मिथुन
कुनै कुरामा विशेष लाभ हुनेछ । सोचे अनुसार काममा सफल हुदै गइनेछ । बौलीचालीका कुरामा जोड दिने प्रयास हुनेछ ।

धनु
कुनै कामले कतै जानुपर्ने हुन सक्छ । आफ्नो अनुकूलताको ख्याल गर्दै सामेल हुने प्रयास हुनेछ । मनमा भएको डर हटेर जानेछ ।

कर्कट
गरेको कार्यमा अपेक्षित सफलता मिल्नेछ । मर्यादामा रही काम गर्ने प्रयास हुनेछ । आर्थिक गतिविधिको काममा संलग्न रहनुपर्नेछ ।

मकर
काममा अलमल हुनेछ । सकभर अनावश्यक भन्फटबाट तर्किने प्रयास हुनेछ । सम्बन्धित काममा मात्र ध्यान दिन सके सहज हुनेछ ।

सिंह
आत्मसम्मानको ख्याल गर्दै काम गर्ने प्रयास हुनेछ । पेटका बिरामीहरूले खानपानमा सजग रहनुपर्नेछ । क्रमशः सबै कुरा मिल्दै जानेछन् ।

कुम्भ
पारिवारिक मेलमिलाप बढ्नेछ । कतैबाट कुनै निमन्त्रणा पाइन सक्छ । आफ्नो अनुकूलता हेरेर काम गर्ने प्रयास हुनेछ ।

कन्या
असहज लाग्ने कुरामा हात नबोल्नु बेस हुनेछ । बेलैमा आफ्नो कुरा राखी उम्किन प्रयास गर्नुपर्नेछ । काममा अपजस आइलान सक्छ ।

मीन
सोचे अनुरूप काममा सफल हुंदै गइनेछ । आफ्नो रूचिका कामकुरामा जोड दिइनेछ । व्यावहारिक काम गर्दा ख्याल गर्नुपर्नेछ ।

बन्दीपुरबाट चितवन भरेको बाघजात्रा

बन्दीपुरबाट भरेका नेवार समुदाय बढेसँगै बल्ल चितवनमा बाघजात्रा सुरु भएको हो । सुरूमा जात्रामा बाघ बनेर नाच्ने मान्छे कोही नभएपछि बन्दीपुरबाटै ल्याउनुपरेको थियो । तर यसपालिदेखि भने नारायणगढकै युवा राजु परियारले बाघ बनेर नाचेका छन् ।

■ रमेशकुमार पौडेल (चितवन)

बाघ बनेर नाँच्दै बजारबजार डुल्नु सहज हुने कुरै भएन । तर पनि शरीर फुर्तिलो भए केही सहज हुन्छ । कारण, नाँच्दै डुल्दा श्वास फुल्दैन । नेवार समुदायको बाहुल्य रहेको तनहुँको पहाडी गाउँ बन्दीपुरमा बाघ आक्रमणबाट जोगिन बाघ जात्रा निकाल्ने चलन बस्यो । बन्दीपुरबाट बसाइँ सरेर नारायणगढ आएका नेवार समुदायले पनि बाघजात्रा निकाल्न बिसेनन् । चितवन देशमै सबैभन्दा बढी बाघ पाइने क्षेत्र हो । तर जात्रामा बाघ बनेर नाच्ने मान्छे भेट्नउन भने यहाँ गाह्रो भयो । चितवनमा बाघले आक्रमण गरेर मान्छे तथा चौपाया घाइते बनाउने र ज्यानै लिने घटना बर्सेनै हुन्छन् । तर बन्दीपुरमा जात्रा निकालेर बाघबाट जोगिन खोजे जस्तो उपाय चितवनमा कस्तै लगाउने ? बन्दीपुरबाट आएकाहरूका घर बाक्लिँदै र परिवार फैलिँदै गएपछि बल्ल यहाँ पनि सुरु भयो बाघजात्रा । बाघले भरिपूर्ण जिल्ला भनेर के गर्नु जात्रामा बाघ बनेर नाच्ने मान्छे भने उतै बन्दीपुरबाटै ल्याउनुपर्ने बाध्यता रह्यो । तर यो क्रम भंग भएको छ । यो वर्ष बाघ बनेर नाच्न यही नारायणगढकै एक युवा तयार भए ।

भरतपुर महानगरपालिका-१ दियालरोड नारायणी पथका ३६ वर्षीय राजु परियार बाघ बनेर नाँच्दै बजार डुल्ने भएपछि जात्रा आयोजकलाई ठूलो राहत भएको छ । ‘नभए बाघ बन्ने मान्छे लिन उही बन्दीपुर नै पुग्न पर्दथ्यो,’ जात्रा आयोजक संस्था लोकसंस्कृत संरक्षण तथा राष्ट्रिय लाखेनाच प्रतिष्ठानका अध्यक्ष निर्जनलाल श्रेष्ठले भने । राजु नारायणगढमै जन्मेहुर्कै । तर उनले जान्ने भएदेखि बजारमा बाघ जात्रा निस्क्येको देखेका छन् । ‘अहिले ठूलो १२/१४ वर्षको भएपछि बाघ लखेट्न पछिपछि दौड्ने ककुरको अभिनय पनि गर्दै कुद्न थाल्यौ । यो जात्रामा धेरै अगाडिदेखि रस बसेको हो,’ राजुले भने । तर बाघ नै बनेर जात्राको मुख्य आकर्षण भइएला भनेर उनले सोचेका थिएनन् । निर्जनलाल बाघ वन्तुपन्यो भन्दै जाँदा उनले फट्टि निधो दिन पनि सकेनन् ।

बाघको सुबोटा र बाघको छाला जस्तो पोसाक

लगाएर बाघ जस्तै चार हातबुट्टाले टेकेर, बाघकै चालमा बजार डुल्नुपर्दछ । घरी घरी नाच्ने, उफ्रने, आक्रमण गर्न आउने सिकारी र ककुरलाई छल्ने, जाइ लाग्ने पनि गर्नुपर्छ । त्यसैले यो मिहिनेतको काम हो । उमेरले युवा, स्वस्थ र फुर्तिलो पनि हुनुपर्‍यो । कराते खेल्ने गरेका राजुले निर्जनलालबाट आएको प्रस्ताव स्वीकार गरेर भोलिपल्टै बाघ बन्न तयार रहेको निर्णय सुनाए । राजुको निर्णय सुनेलगत्तै आयोजकले उनलाई तालिममा छटाए । बन्दीपुर पुख्र्यौली थलो भएका महेन्द्र श्रेष्ठले महिना दिन तालिम दिएर राजुलाई तयार गराएका हुन् । ‘तालिम नै कष्ट भयो नि । तिघ्रा घुंडा, कम्मर सधैं चलाउनुपर्दछ । यी सधैं अंग दुखेर करकर हुन्छ,’ राजुले भने । तर सधैं दुःख विसेर सोमवार साँझ राजु बाघजात्राको यात्रामा निस्कै । दुई घण्टा जस्तो बाघ बनेर उनले जात्राको मर्म र उल्लासलाई जोगाए ।

नेवारी बाजा ढोलक (ढल्की) तीनवटा र दुईवटा भ्याली (भुचे) बच्चा आउने भ्याईभ्याईको आवाजमा ताल मिलाउँदै नारायणगढको पोखरा बसपार्कबाट बाघ आँध लाग्यो । र, उसको पछि लागे राजारानीको रूप लिएका र सन्धी बनेका मान्छेहरू । टोलीमा सिकारी छुट्ने कुरै भएन । सिकारीका पछाडि सिकार खेदने ककुरहरू पनि कुद्ने । बाघ मार्न जानु छ, केही दुर्रटना भए उपचार गर्न डाक्टर, नर्स पनि साथ लाग्ने नै भए । फाँकिककाउ यस्तो फाँकीको पछिपछि अन्य सर्वसाधारण हाँस्दै रमाउँदै हिँडे । ‘यस्तै जात्रा निकालेर बन्दीपुरमा परापूर्वकालदेखि हाम्रा पुर्खाले बाघबाट जोगिने उपाय लगाएका थिए,’ निर्जनलालले भने । बन्दीपुरमा बाघ आउँथ्यो कि चितुवा मेसो भएन । अहिले त्यो पहाडी इलाकामा बाघ बस्दैन । त्यो वेलामा पनि चितुवा नै आउँथ्यो कि ? बन्दीपुर बस्दामस निर्जनलालले शरीरमा पाटा भएको बाघ हैन, थोप्सा भएको चितुवा नै देखेका थिए ।

हाल ६६ वर्षका भएका निर्जनलाल विसं २०३२ सालदेखि नारायणगढमा बस्दै आएका छन् । बन्दीपुरकै जस्तो बाघजात्रा उनी आउँदा चितवनमा पनि निस्कन्थ्यो । सायद ०२२/२४ सालदेखि नै नारायणगढमा बाघजात्रा निस्कन लागेको उनको भनाइ छ । पछिल्ला

वर्षहरूमा सामाजिक संस्था राइनो क्लबले नारायणगढमा बाघ जात्रा निकाल्थ्यो । गत वर्षदेखि

राइनो क्लब सहआयोजक रहेर प्रतिष्ठानले बाघजात्रा निकाल्न सुरु गरेको हो । ‘मान्छेहरू आफ्नै पेसा व्यवसायमा व्यस्त हुँदा जात्रा पर्व कायम राख्न समय दिन नभ्याउने भए । नारायणगढमा ०६४ सालदेखि हामीले लाखे नाच प्रतियोगिता गर्दै आएका छौं । गतवर्ष सल्लाह भयो र बाघजात्रा पनि निकालौं न भन्ने भयो,’ निर्जनलालले भने । बन्दीपुरमा बाघजात्रा दुई दिन निस्कन्छ । जनैपूणिमाको भोलिपल्ट पर्ने गाईजात्राको चौथो र पाँचौ दिन बन्दीपुरमा बाघजात्रा निस्कने चलन रहेको उनले बताए । बन्दीपुरमा अघिल्लो दिन बाघ नचाउँदै बजार डुलाइने गरिन्छ । भोलिपल्ट बाघलाई राजारानी, मन्त्रीहरू (अभिनय गरेकाहरू) को रोहबरमा बजारमा मोरेर बाघजात्राको अन्त्य गरिन्छ । ‘दुवै दिन साँझपख जात्रा निस्कन्थ्यो । मध्यरातसम्म जात्रा चल्थ्यो,’ बन्दीपुरमा जन्मेर ०४६ सालपछि नारायणगढमा बस्दै आएका राजेन्द्र पियाले भने ।

बाघजात्रा बन्दीपुरमा सुरु भएर त्यहीँबाट बसाइँ सरेकाले नारायणगढमा पनि गर्दै आएको निर्जनलाल श्रेष्ठ बताउँछन् । गाईजात्रापछि आयोजना हुने बाघजात्रा बन्दीपुर र नारायणगढबाहेक अन्यत्र खासै नहुने उनको दावी छ । ‘बन्दीपुरमा दुई दिन भए पनि यहाँ बाघको सुबोटा, पोसाक र बाघ बन्ने मान्छे नै नपाइने र यी चिज पनि बन्दीपुरबाटै ल्याउनुपर्ने भएकाले सुन्दिँछि नै दुई दिन बाघ जात्रा गर्न सकिएन,’ निर्जनलालले भने । बाघ मार्ने दिन गाईजात्रापछिको पाँचौँ दिन पर्ने हुँदा त्यी दिन नारायणगढमा बाघजात्रा निस्कंदै आएको श्रेष्ठले बताए । पछिल्ला वर्षहरूमा बाघ नमारेर बेहोस बनाउन डाट् गरी निस्कूजलाई बुझाएको अभिनय गरी जात्रा समापन गर्ने गरेको उनले बताए । ‘बाघ त जोगाउनुपर्दछ । बाघ मारे १५ वर्ष जेल हुन्छ । त्यसैले जात्रामा पनि बाघ नमारेर बेहोस बनाएर निक्ूजमा बुझाउने अभिनय गर्दछौं,’ निर्जनलाल श्रेष्ठले भने ।

नेवार समुदायको बाहुल्य रहेको बन्दीपुरको

बाघजात्राको मुख्य पक्ष बाघ बन्न दलित भनिने समुदायका राजु परियार अग्रसर भए ।

निर्जनलाल श्रेष्ठ यो जात्रा कुनै खास जातिको

नभएको बताउँछन् । ‘बन्दीपुरमा पनि नेवार मात्रै कहाँ थिए र ? मगर र दलित बस्ती पनि बाक्लै थियो । बाघले आएर सबैभन्दा पहिला बाघा, बौका तान्ने भनेको दलित समुदायको खोरबाट नै थियो,’ उनले भने । त्यसैले बन्दीपुरमा पनि सबै समुदाय जात्रामा सहभागी हुन्थे । बन्दीपुर बजारको पश्चिमतर्फ छ गुरुन्वे डाँडा । जंगलबाट त्यही डाँडा हुँदै बाघ गाउँ छिर्ने गर्दथ्यो । बाघजात्रामा बाघ नाचेको हेर्न रात परेपछि बाघ नै गुरुन्वे डाँडामा आउने गरेको बुढापाकाले बताउने गरेको निर्जनलाल श्रेष्ठले सुनाए ।

‘बाघले दुख दिएपछि के गर्ने त भन्दा यसरी जात्रा देखाउँ भन्ने चलन बसेको हो । जात्रा गरेपछि बाघले दुख दिँदैन भन्ने मान्यता बस्यो । यसले बाघलाई दुख दिने हैन जोगाउने नै काम गर्‍यो,’ उनले भने । बाघजात्राले मान्छे, र वन्यजीवको पुरानो सम्बन्ध उजागर गर्ने र एकअर्कामा कसरी मिलेर बस्न सकिन्छ भन्ने विधिका बारेमा विमर्श गर्न प्रेरित गर्ने श्रेष्ठको भनाइ छ । ‘यो संरक्षणसँग जोडिएको संस्कृति हो । त्यसैले हामीले यसलाई निरन्तरता दिन खोजेको हो । चितवनमा बाघ पनि बढेका छन् । बाघका आक्रमण पनि बढेका छन् । यस्ता जात्राहरूले संरक्षण र आक्रमणका बारेमा विमर्श गर्ने वातावरण बनाउँछ,’ श्रेष्ठले भने ।

चितवन निक्ूज र यस आसपासको क्षेत्रमा नेपालमै सबैभन्दा धेरै बाघ पाइन्छ । गत वर्ष सार्वजनिक नतिजाअनुसार देशभर ३५५ बाघ रहेकोमा चितवनमा सबैभन्दा धेरै १२८ बाघ छन् । बाघको आक्रमणको घटना पनि उल्लेख हुने गरेको छ । दुई वर्षअघि चितवन र यस आसपासमा बाघले आक्रमण गर्दा १४ जनाको मृत्यु भएको चितवन राष्ट्रिय निक्ूजका सूचना अधिकारी रहेका सहायक संरक्षण अधिकृत गणेश तिवारीले जानकारी दिए ।

वाग्मतीमा बजेट ‘भाग मार्दै’ प्रतिपक्षी

विपक्षीले अवरोध गर्ने भएपछि प्रदेशसभा बैठक भदौ २० सम्मका लागि स्थगित

■ **स्वास् बिडारी** (मकवानपुर)

वाग्मती प्रदेशका प्रतिपक्षी दलले चालु आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेटमा आफ्ना योजना समेट्नुपर्ने माग राख्दै सरकारविरुद्ध संघर्ष गर्ने चेतावनी दिएका छन्। ५९ दिनपश्चात् सोमवार बस्न लागेको प्रदेशसभाको बैठक अगाडि कार्ययवस्था तथा परामर्श समितिको छलफलमा प्रतिपक्षी दलले बजेट पास गर्दा भएको सहमति पालना गर्नुपर्ने अन्यथा सदन चल्न नदिने चेतावनी दिएका थिए। प्रतिपक्षीको चेतावनीसँगै प्रदेशसभाको सोमवारको बैठक बस्न सकेन।

विपक्षीले अवरोध गर्ने भएपछि, सदनको आगामी बैठक भदौ २० सम्मका लागि स्थगित गरिएको छ। प्रमुख प्रतिपक्षी एमाले, राप्रपा र नेमाँकपाले बजेट पास गर्दा सरकारले विपक्षीलाई दिएको वचन पूरा गर्नुपर्ने भन्दै सदन सञ्चालनमा अवरोध गर्ने चेतावनी दिएपछि, संसद् बैठक स्थगित गरिएको हो। प्रदेशसभा सचिवालयले सूचना टाँस गरेर बैठक भदौ २० गते बुधवार १ वजेसम्मका लागि स्थगित गरेको छ। प्रदेशसभा बैठक सोमवार एकै दिन २ पटकसम्म सारिएको थियो। दिउँसो साढे १ बजेका लागि बोलाइएको बैठक बस्न नसकेपछि, पुनः ४ बजेका लागि आह्वान गरिएको थियो। उक्त बैठकसमेत बस्न नसकेपछि, सूचना टाँस गरेर स्थगित गरिएको हो।

विपक्षी दलले बजेट पास गर्दा नै निर्वाचन क्षेत्रअनुसार बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने, प्रत्यक्ष र समानुपातिक सांसदलाई समेत बजेटको व्यवस्था गर्नुपर्नेलगायत माग राखेका थिए। उक्त समयमा सरकारले बजेट पारित गर्न एमाले र राप्रपासँग क्रमशः ४५ र २५ करोड रुपैयाँसम्मका योजना समावेश गर्ने सहमति गरेको प्रतिपक्षीको दावी छ। बजेट पास भएको दुई महिना बित्दासमेत विपक्षीको

योजना समेट्ने कार्यक्रम सरकारले घोषणा नगरेका कारण हालको अवस्था सिर्जना भएको प्रतिपक्षी दलको भनाइ छ। एमाले मुख्य सचेतक मधुसुदन पौडेलले सरकारले सदन सञ्चालन गर्ने वातावरण निर्माण गर्न जरूरी रहेको बताए। 'प्रतिपक्षी दलसँग सरकारले गरेको सम्झौता पालना नगरेका कारण हामीले असहमति राखेका हौं,' सिर्जना भएको उनले बताए।

प्रतिपक्षीका मागका विषयमा सरकार मौन हुनु रहस्यमयी भएको बताए।

नेमाँकपा वाग्मती प्रदेश संसदीय दलका नेता सुन्दरराज गोसाइँले सरकारले राजनीतिक चरित्र देखाउन नसक्दा सदन बन्धक भएको बताए।

'प्रतिपक्षले दिएका सुझावसमेत सुन्न सक्ने अवस्था नहुनु सरकारको कमजोरी भएको छ,' उनले भने। सदन सञ्चालन हुन नसक्नुमा सरकार नै गैरजिम्मेवार रहेको उनको आरोप छ। प्रदेश सरकारका प्रवक्ता एवम् आन्तरिक मामिला तथा कानूनमन्त्री गंगानारायण श्रेष्ठले एमालेले सरकारसँग बजेट पारित गर्दा आफ्ना योजना समावेश गर्ने सहमति गरेको र उक्त सहमति कार्यान्वयन नभएसम्म बैठक चल्न नदिने अडान राख्दा संसद् बैठक स्थगित भएको बताए। उनले सरकारले सदन सञ्चालन गर्न संवाद गरिरहेको बताए। प्रदेशको ठूलो दल कांग्रेसका प्रमुख सचेतक कुन्दनराज काफ्लेले प्रतिपक्षीका कारण सदन अवरुद्ध हुनु दुःखद भएको टिप्पणी गरे। 'सरकार प्रत्यक्षको हो। सदन प्रतिपक्षको। आफ्ना मागका विषय सदनमा राख्न छाडेर प्रतिपक्षी दल सदन अवरुद्ध गर्न तय्यारहेको छ,' उनले भने, 'प्रतिपक्ष सरकारलाई खबरसरी गर्न छाडेर बजेटमा भाग खोजिरहेको छ।' एमालेले बजेट माग्दा हालको अवस्था सिर्जना भएको उनले बताए।

बीपीको परीक्षा शाखामा तालाबन्दी

सुनसरी (कास)- सात वर्षदेखि बढुवा प्रक्रिया रोकिएको भन्दै शिक्षक समाजले बीपी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको परीक्षा शाखामा तालाबन्दी गरेको छ। यसबाट परीक्षा र पठनपाठन पनि प्रभावित भएको छ।

पूर्वनिर्धारित शैक्षिक क्यालेन्डर अनुसार आइतबार एमबीबीएस र बीएसी बीएमएसको परीक्षा हुनुपर्ने थियो। आन्दोलनको पाँच दिन बितिसक्यो पनि प्रतिष्ठानका पदाधिकारी, व्यवस्थापन, कार्यकारिणी समितिले माग सम्बोधन नगरेपछि थप दबावका लागि तालाबन्दी गर्नुपर्ने अवस्था आएको समाजका अध्यक्ष डा. सेराज अहमद खानले बताए। उनका अनुसार समाजले प्रतिष्ठानमा

उपचारका लागि आउने विरामीको उपचार सेवा प्रभावित नहुने गरी भदौ १३ देखि सबै शैक्षिक तथा परीक्षाका कार्यक्रम बहिष्कार गर्ने घोषणा गरेको थियो। त्यसअघि समाजले अल्टिमेटम पनि दिएका थियो।

प्रतिष्ठानमा कार्यरत चिकित्सक शिक्षकहरूको बढुवा नहुँदा ७ वर्षदेखि जुन पदमा थिए अहिले पनि सोही पदमा रहेकाले वृत्ति विकास र थप अध्ययनका लागि बाटो रोकिएको समाजले जनाएको छ। अध्यक्ष खानका अनुसार सात वर्षमा एसस्टेन्ट प्रोफेसरबाट काम सुरु गरेकाहरू अहिलेसम्ममा कम्तीमा एडिसनल प्रोफेसर भइसक्यो। 'एसआरहरू एसोसिएट प्रोफेसरको लाइनमा पुग्थे। बढुवा हुँदा सोहीअनुसारका तलबभत्ता

सुविधा पनि थपिन्यो,' उनले भने, 'तर यहाँ त्यस्तो हुनै सकेन।'

रोकिएको बढुवा प्रक्रिया सुरु नगर्दा प्रतिष्ठानबाट कतिपय चिकित्सक शिक्षकहरू राजीनामा दिएर अन्यत्र पलायन भएको समाजले जनाएको छ। प्रतिष्ठानका रजिस्ट्रार सूर्यप्रसाद संग्रौलाले कायममुकायम उपकुलपति प्राडा प्रहलाद कार्कीलाई सम्बोधन गर्दै लोक सेवा आयोगको निर्देशन कार्यान्वयन गर्न आग्रह गरेका छन्। उनले कार्यकारिणी समिति, पदाधिकारीहरू र आन्दोलनरत चिकित्सक समाजबीचमा संवाद गरेर निकास दिनुपर्ने बताए। 'डिन कार्यालयले पनि अर्को सूचना जारी नभएसम्म प्रतिष्ठानको पूर्वनिर्धारित परीक्षा स्थगित भएको जनाएको छ।

प्रतिष्ठानका कायममुकायम उपकुलपतिमा प्राडा कार्कीले चिकित्सक शिक्षकहरूको माग जाज्वल छ भन्दै लोक सेवा आयोगले बढुवा प्रक्रियाबारे निर्देशन पहिले दिएको बताए। 'बढुवा प्रक्रियाका लागि नयाँ नियमावली बनेको छैन। पुरानैको आधारमा गर्दा अवैधानिक हुन सक्ने भएकाले म आफैँ पनि स्वास्थ्यमन्त्रीसँग भेट गर्दै छु,' उनले भने, 'बुधबारसम्ममा धरान पुगेर पदाधिकारीहरू, कासका सदस्यहरूसँग छलफल गरेर उपाय निकाल्ने ध्याउनुमा छु।'

उनले बढुवा प्रक्रिया सुरु गर्न भनेर सिनेको बैठक बलाउन १० दिनअघि नै स्वास्थ्यमन्त्रीलाई कामु उपकुलपतिको नाताले पत्र लेखेर दिएको सुनाए। पहिले नियमावली

बनाएको भए अहिले यस्तो समस्या आइनपर्ने उनको भनाइ छ। 'लोक सेवा आयोगको निर्देशनको अगाडि म एक्तेले निर्णय गर्न नसक्ने भएकाले सबैसँग सुझाव लिँदै छु,' उनले भने। योसँगै १५ वर्षदेखि बीपी प्रतिष्ठानमा कार्यरत १२ सयभन्दा बढीको बढुवा नभएको भन्दै कर्मचारी पनि आन्दोलनको तयारीमा छन्। कर्मचारी कल्याण समाजका अध्यक्ष कविता ढकालका अनुसार बढुवा नपाएर अन्यायमा परेको जनाउँदै १० दिनको अल्टिमेटमसहित कामु उपकुलपति कार्कीलाई ज्ञापनपत्र बुझाइसकेको छ। बढुवाको विज्ञापन खुले पनि अन्तर्वार्ताको मिति हालसम्म नतोकिएकाले तत्काल प्रक्रिया थालिनुपर्ने समाजको माग छ।

छोटकरी

हत्या मुद्दामा सांसद सिंह पक्राउ

राजविराज (कास)- १६ वर्षअघिको हत्या मुद्दामा सप्तरीबाट निर्वाचित मधेश प्रदेशसभा सदस्य अनिरुद्रकुमार सिंह सोमवार पक्राउ परेका छन्। माओवादी नेता गोविन्द चौधरीको हत्या घटानामा ०६४ सालदेखि चल्नेको मुद्दामा सिंहसमेत आरोपी थिए। उनीमाथिको यो मुद्दा मुलतवीमा थियो। समय अभावका कारण सोमबार बयान हुन नसकेपछि, सिंहलाई मंगसवार अदालत उपस्थित गराइने सप्तरीका एसपी नरेन्द्रकुमार कार्कीले एएपी कार्कीले बताए। विगतमा जसपामा रहेका सिंह गत प्रदेशसभा निर्वाचनमा सप्तरी-४ (२) बाट स्वतन्त्र विजयी भएका थिए। २०६४ असार ९ मा तत्कालीन खेक्सर प्रवाहा गाविस-१ का ३२ वर्षीय माओवादी नेता दीपु भनिने गोविन्द चौधरीको हत्या भएको थियो।

लेखा अधिकृत कार्कीलाई भ्रष्टाचार मुद्दा

काठमाडौँ (कास)- सार्वजनिक पदको दुरुपयोग गरी गैरकानुनी सम्पत्ति आर्जन गरेको कसुरमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले जलघोत अनुसन्धान विकास केन्द्र पुल्चोकका लेखा अधिकृत तोरणबहादुर कार्कीविरुद्ध साढे ४ करोड रुपैयाँभन्दा बढी विगो मागदावीसहित मुद्दा दायर गरेको छ। अख्तियारले सोमवार ४ करोड ६७ लाख ३८ हजार ७ सय ८० रुपैयाँ विगो, त्यति नै जरिवाना, कैद सजाय र भ्रष्टाचारबाट बढे-बढाइएको सम्पत्ति जफतको मागदावीसहित विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गरेको हो। अख्तियारले सम्पत्ति जफत प्रयोजनका लागि कार्कीकी पत्नी उर्मिला थापा कार्कीलाई पनि प्रतिवादी बनाएको छ। अख्तियारले कार्कीको २०५३ जेठ १७ देखि २०७९ मंसिर २८ सम्मको सम्पत्ति अनुसन्धान गरेको थियो। अनुसन्धानका क्रममा उनको वैध आय १ करोड ८ लाख ४८ हजार ५ सय ९० मात्रै देखिएको छ।

Call for Request for Application (RFA) on Resilient Ecosystem- Climate Change Addressing Interventions (Riverbed Farming) in Rajapur, Lamkichuha & Godawari Municipalities under USAID's Tayar Nepal Grants Program

RFA No: RFA-TAYAR-23-001

The USAID Tayar Nepal Project is accepting applications from organizations legally recognized and registered in Nepal with experience in implementing agriculture-based livelihood and income-generating activities, preferably riverbed farming, climate-smart agriculture market system development, private sector engagement, and agriculture insurance products and achieving strong collaboration with local government. Tayar Nepal will conduct a conference for the interested organizations scheduled on September 26, 2023, from 2:00 p.m. – 3:00 p.m. Interested organizations must register to attend the conference no later than Friday, September 22, 2023, 5:00 pm by email address TAYARGrant@dai.com. Tayar Nepal will only respond to written questions regarding this Request for Application (RFA) through the email address: TAYARGrant@dai.com and any questions must be submitted by September 25, 2023, 5:00 pm Nepal Time. The deadline for application is October 5, 2023, 5:00 pm, Nepal Time.

The detailed Request for Application and standard templates are available at this link:

<http://bit.ly/rf-reccai>

पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय
कलेज अफ ल
पूषलाल चौक, विराटनगर

५ वर्षे बि.ए.एल.एल.बि. (BALLB) र ३ वर्षे एल.एल.बि. (LLB) शैक्षिक कार्यक्रममा भर्नासम्बन्धी सूचना

पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालयको आंगिक क्याम्पस कलेज अफ ल विराटनगरमा वार्षिक प्रणाली अन्तर्गत स्नातक तहको ५ वर्षे बि.ए.एल.एल.बि. (BALLB) र ३ वर्षे एल.एल.बि. (LLB) शैक्षिक कार्यक्रममा शैक्षिक सत्र २०८०/२०८१ मा नयाँ भर्नाका लागि मिति २०८०.०४/३१ देखी आवेदन खुल्ला गरिएकोले सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ।

5 Years BALLB कार्यक्रममा आवेदन फाराम गर्ने अन्तिम मिति : २०८०/०६/०२ गते सम्म
5 Years BALLB कार्यक्रमको प्रवेश परीक्षा मिति, स्थान र समय : २०८०/०६/०४ गते विहान ११ बजे देखी, कलेज अफ ल विराटनगर।
3 Years LLB कार्यक्रममा आवेदन फाराम गर्ने अन्तिम मिति : २०८०/०६/२९ गते सम्म

व्यूलतम योग्यता :

- का) ५ वर्षे बि.ए.एल.एल.बि. का लागि : कुनै पनि विषयमा +२ मा न्यूनतम GPA 2 ल्याई उत्तीर्ण गरेको
- ख) ३ वर्षे एल.एल.बि. का लागि : पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय वा मान्यता प्राप्त अन्य विश्वविद्यालय बाट कुनै पनि विषयमा स्नातक तह उत्तीर्ण।

आवेदन फाराम पाउने ठाउँ : प. वि. कलेज अफ ल, पूषलाल चौक, विराटनगर
आवेदन शुल्क : १०००/-

नोट: साथै जेहेन्द्र तथा आरीक्षत छात्रवृत्ति तर्फको परीक्षा प.वि. कानून संकाय डीनको कार्यालयबाट लिइनेछ सो सम्बन्धमा मिति २०८०/०५/१३ गते बुधवारको कान्तिपुर दैनिक हेर्नुहनु अनुरोध छ।

३ वर्षे एल.एल.बि. को प्रवेश परीक्षा मिति तथा परीक्षा केन्द्र पछि प्रकाशित गरिनेछ।

डाइरेक्टर/क्याम्पस प्रमुख
सम्पर्क नं . ०२१-४६४७७४

मेरोमाइक्रोफाइनान्स लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.
MEROMICROFINANCE LAGHUBITTA BITTIYA SANSTHA LTD.
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट (घ) वर्गको इजाजतपत्र प्राप्त संस्था (राष्ट्रिय स्तरको कार्यक्षेत्र भएको)

कर्मचारी आवश्यकता

प्रकाशित मिति : २०८० भाद्र १९ गते

मेरोमाइक्रोफाइनान्स लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेड, नेपाल राष्ट्र बैंकबाट “ब” वर्गको वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त राष्ट्रिय स्तरको वित्तीय संस्था हो। नेपालका १० वटा बैंकहरूद्वारा संयुक्त रूपमा प्रवर्द्धित यस वित्तीय संस्थाले हाल नेपालका ६४ वटा जिल्लामा १४९ वटा शाखा कार्यालयहरू मार्फत लघुवित्त कारोबार गर्दै आइरहेको छ। यस संस्थाले केन्द्रीय कार्यालय, प्रदेश कार्यालय, अनुगमन कार्यालय तथा शाखा कार्यालयहरूका लागि देहाय बर्गोजिमको जनशक्ति आवश्यक पर्ने भएकोले योग्यता पुगेका इच्छुक तथा अनुभवी नेपाली नागरिकहरूबाट मिति २०८० असोज २ गते कार्यालय समयभित्र निम्न ठेगानामा आइपुग्ने गरी तोकिएको नमूनाबर्गोजिमको रीतपूर्वक दरखास्त आह्वान गरिन्छ।

क्र.सं.	विज्ञापन नं.	पद	श्रेणी	संख्या	शैक्षिक/वाञ्छनीय योग्यता
१	०१/२०८०/८१ (खुल्ला)	विभागीय प्रमुख/प्रमुख व्यवस्थापक	व्यवस्थापकीय	केही	न्यूनतम स्नातक तह वा सो सरहको परीक्षा उत्तीर्ण गरी लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा कम्तीमा ५ वर्ष अधिकृत श्रेणीको कार्य अनुभव भएकाले दरखास्त दिन सक्नेछन्। लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा ६ वर्ष अधिकृत श्रेणीको अनुभव भई विभागीय प्रमुखको जिम्मेवारीमा/केन्द्रीय कार्यालयमा कार्य गरेका (अनुभवही) दश उम्मेदवारलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
२	०२/२०८०/८१ (खुल्ला)	प्रदेश प्रमुख	अधिकृत	केही	न्यूनतम स्नातक तह वा सो सरहको परीक्षा उत्तीर्ण गरी लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा कम्तीमा ४ वर्ष अधिकृत श्रेणीको कार्य अनुभव भएकाले दरखास्त दिन सक्नेछन्। लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा ५ वर्ष अधिकृत श्रेणीमा विभागीय/प्रदेश प्रमुखको जिम्मेवारीमा रही कार्य अनुभव भई कार्य गरेका (अनुभवही) दश उम्मेदवारलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
३	०३/२०८०/८१ (खुल्ला)	अनुगमन अधिकृत	अधिकृत	केही	न्यूनतम स्नातक तह वा सो सरहको परीक्षा उत्तीर्ण गरी लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा कम्तीमा ४ वर्ष अधिकृत श्रेणीको केन्द्रीय/प्रदेश/ईलाका/अनुगमन कार्यालयमा कार्य अनुभव भएकाले दरखास्त दिन सक्नेछन्। लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा ५ वर्ष अधिकृत श्रेणीको अनुभव भई केन्द्रीय/प्रदेश/ईलाका/अनुगमन कार्यालयमा कार्य गरेका (अनुभवही), मोटरसाइकल एवं चालक अनुमतिपत्र भएका र कम्प्युटर सम्बन्धी दश उम्मेदवारलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
४	०४/२०८०/८१ (खुल्ला)	शाखा प्रबन्धक (बरिष्ठ सहायक देखि कनिष्ठ अधिकृत सम्म)	अधिकृत/सहायक	केही	अधिकृत श्रेणीको लागि न्यूनतम स्नातक तह वा सो सरहको परीक्षा उत्तीर्ण गरी लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा कम्तीमा ४ वर्ष शाखा प्रबन्धकको कार्य अनुभव भएकाले दरखास्त दिन सक्नेछन्। सहायक श्रेणीको लागि न्यूनतम प्रवीणता प्रमाणपत्र तह वा सो सरहको परीक्षा उत्तीर्ण गरी लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा कम्तीमा ५ वर्षको कार्य अनुभव भएकाले दरखास्त दिन सक्नेछन् तर लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा शाखा प्रबन्धकको रूपमा कार्य अनुभव भई मोटरसाइकल एवं चालक अनुमतिपत्र भएका र कम्प्युटर सम्बन्धी दश उम्मेदवारलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
५	०५/२०८०/८१ (खुल्ला)	कनिष्ठ सहायक	सहायक	केही	न्यूनतम प्रवीणता प्रमाणपत्र तह वा सो सरहको परीक्षा उत्तीर्ण गरी लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा कम्तीमा २ वर्षको कार्य अनुभव भएका र मोटरसाइकल एवं चालक अनुमतिपत्र भएका तथा कम्प्युटर सम्बन्धी दश उम्मेदवारलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
६	०६/२०८०/८१ (खुल्ला)	कनिष्ठ सहायक (प्रशिक्षार्थी)	सहायक	केही	न्यूनतम प्रवीणता प्रमाणपत्र तह वा सो सरहको परीक्षा उत्तीर्ण गरेका व्यक्तिले दरखास्त दिन सक्नेछन्। लघुवित्त तथा बैंकिङ क्षेत्रमा कम्तीमा ६ महिना कार्य गरेका (अनुभवही), मोटरसाइकल एवं चालक अनुमतिपत्र भएका र कम्प्युटर सम्बन्धी दश उम्मेदवारलाई प्राथमिकता दिइनेछ।

तलब भत्ता : विज्ञापन नं. ०१/२०८०/८१ को लागि रु. ८५,८६०/- देखि १,०८,६५०/- सम्म, विज्ञापन नं. ०२/२०८०/८१ र ०३/२०८०/८१ को लागि रु. ६७,८४०/- देखि ७९,५००/- सम्म, विज्ञापन नं. ०४/२०८०/८१ को लागि रु. ५०,३५०/- देखि ५८,३००/- सम्म, विज्ञापन नं. ०५/२०८०/८१ को लागि रु. ३७,६३०/- र ०६/२०८०/८१ को लागि सुक्रेको महिनाको लागि रु. १८,०००/- हुनेछ। साथै उल्लेखित पदहरूमा यस सुविधाको अतिरिक्त पेन्सन/उपदान, बीमा सुविधा, कल्याणकारी सुविधा लगायत अन्य सुविधा संस्थाको नियम अनुसार हुनेछ।

उमेर : व्यवस्थापकीय/अधिकृत श्रेणीका लागि २१ वर्ष पुरा भई ४० वर्ष ननाथेको र सहायक श्रेणीको लागि १८ वर्ष पूरा भई ३५ वर्ष ननाथेको। तर, महिलाको हकमा ५ वर्ष थप हुनेछ।

गोट : माथिको क्र.सं. १ देखि ५ सम्मका पदहरूमा अनुभवको आधारमा स्थायी वा ६ महिना परीक्षणकाल (Probation) मा नियुक्ति दिइनेछ तर कार्य अवधि गणना गर्दा परीक्षणकाल समेतलाई स्थायी अवधिमा गणना गरिनेछ। साथै क्र.सं. ६ को (कनिष्ठ सहायक प्रशिक्षार्थी) पदमा १ वर्ष प्रशिक्षण (Trainee) मा नियुक्ति दिइनेछ र तत्पश्चात कार्यसम्पादन स्तर सन्तोषजनक भएमा स्थायी नियुक्ति दिइनेछ।

थप जानकारी :

- परीक्षाको किसिम : आवश्यकता अनुसार लिखित परीक्षा, अन्तरवार्ता, प्रस्तुतिकरण, कम्प्युटर र प्रयोगात्मक।
- आवेदन पठाउने ठेगाना : apply.meromicrofinance.com मा गई अनलाइन दरखास्त फारामा भएका विवरणहरू भर्नु पर्नेछ। रीत नपुगी वा म्याद नाघी आएको दरखास्त उपर कुनै कारवाही हुने छैन। रीतपूर्वक प्राप्त आवेदनमध्ये छोटो सूचीमा परेका उम्मेदवारहरूलाई मात्र छोटो प्रक्रियाको लागि सम्पर्क गरिनेछ।

(नोट : कर्मचारी छनौट सम्बन्धी सम्पूर्ण अधिकार यस वित्तीय संस्थामा निहित रहनेछ।)

पदपूर्ति समिति
मेरोमाइक्रोफाइनान्स लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.
केन्द्रीय कार्यालय बटार, नुवाकोट

स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम प्रभावकारी बनाउ

नागरिकको व्यक्तिगत स्वास्थ्योपचार खर्च कम गराएर सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा दिन सरकारले स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम लागू गरेको साढे सात वर्ष भएको छ। यसबीचमा सरकारले यो कार्यक्रम विस्तार गरेर ७७ वटै जिल्ला र ७ सय ४९ पालिकामा पुर्‍याइसकेको छ। यसमा आवद्ध नागरिकको संख्या भने निराशाजनक छ। अर्कातिर आवद्ध भएकामध्ये नवीकरण नगर्नेको संख्या पनि उल्लेख्य छ। सामाजिक सुरक्षा अन्तर्गतको महत्त्वपूर्ण कार्यक्रम हुँदाहुँदै पनि स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम प्रभावकारी बन्न नसक्नुले यसमा व्यापक सुधारको खाँचो रहेको प्रस्ट्याउँछ।

स्वास्थ्य बिमा बोर्डमार्फत सञ्चालन हुँदै आएको बिमा कार्यक्रम काठमाडौँ र ललितपुर महानगरपालिका तथा तारकेश्वर र बूढानीलकण्ठ नगरपालिकाबाहेक सबै पालिकामा पुगिसक्दा कुल जनसंख्याको एकचौथाइ अर्थात् २४.६१ प्रतिशत मात्र यसमा आवद्ध छन्। सरकारी, सामुदायिक, निजी र सहकारी गरी साढे चार सयभन्दा बढी अस्पतालले बिमा अन्तर्गतको स्वास्थ्य सेवा दिन्छन्। ती अस्पतालले सेवाग्राहीलाई १ हजार १ सय ३३ प्रकारका औषधि उपलब्ध गराउनुपर्छ। महालेखापरीक्षकको प्रतिवेदन अनुसार विमितमध्ये ३० देखि ४० प्रतिशतले नवीकरण नै गर्दैनन्। सरकारले बिमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाएर आकर्षण बढाउँदै लानुपर्नेमा यस्तो विकर्षण उदेकलाग्दो छ। बिमा कार्यक्रमको खर्च भने आम्दानीभन्दा डेढ सय प्रतिशत बढी छ। अहिलेसम्मको समग्र स्थितिले सरकार सेवा सुधारभन्दा बिमा कार्यक्रम लागू हुने जिल्ला/पालिकाको संख्या बढाउनमा मात्र केन्द्रित भएको देखाउँछ।

बिमा कार्यक्रमका सम्बन्धमा विमित, स्वास्थ्य संस्था र बोर्डका आआफ्नै गुनासा छन्। विमितहरू गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा, तोकिएका औषधिको उपलब्धता र उपचार प्रक्रिया सरल नभएको गुनासो गर्छन्। स्वास्थ्य संस्था पहुँचमा नहुँदा योगदान रकम (प्रिमियम) बुझाउनुको औचित्य नभएको भन्दै नवीकरण गर्नेरू पनि छन्। अस्पतालहरू भने विमितको औषधिउपचार खर्चबापतको भुक्तानी बोर्डले समय नदिएको गुनासो गर्छन्। यसबीचमा केही अस्पतालले बोर्डबाट भुक्तानी नपाएको भन्दै कार्यक्रम स्थगन पनि गरेका थिए। बोर्ड भने कर्मचारी अभावको समस्या देखाउँछ। हुन पनि बिमा कार्यक्रम लागू भएको यतिका समय वित्तिसक्दा बोर्डमा स्थायी कर्मचारी छैनन्। सरकारले काजमा पठाएका कर्मचारी कुन बेला फिर्ता बोलाइन्छन्, टुंगो हुँदैन। बोर्ड आफैँ नेतृत्वविहीन छ। तत्कालीन बोर्ड अध्यक्ष डा. सेनेन्द्रराज उप्रेतीले गत माघमा पदबाट राजीनामा दिएयता नयाँ अध्यक्ष नियुक्त गरिएको छैन। नेतृत्व चयन र कर्मचारी व्यवस्थापनमा यस्तो बेवास्ताले सरकार बिमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाउन गम्भीर छैन भन्ने देखाउँछ।

स्वास्थ्य सेवा बिमा नियमावली, २०७५ अनुसार पाँच जनासम्मको परिवारलाई एक एकाइ मानेर वार्षिक तीन हजार पाँच सय प्रिमियम तिर्दा उक्त परिवारले प्रतिवर्ष एक लाख रूपैयाँसम्मको निशुल्क उपचार पाउँछ। थप प्रत्येक व्यक्तिका लागि वार्षिक सात सय प्रिमियम तिर्दा प्रतिसदस्य थप २० हजारका दरले प्रतिवर्ष अधिकतम दुई लाख रूपैयाँसम्मको उपचार खर्च सरकारले बेहोर्छ। थप तीन हजार पाँच सय प्रिमियम तिरे क्यान्सर, मुटु रोग, मिर्गौला रोग, हेड इन्जुरी, स्पाइनल इन्जुरी, सिकलसेल एनिमिया, पार्किन्सोनिजम र अल्जाइमरको उपचारमा थप एक लाख बराबरको सेवा पाइन्छ। यो कार्यक्रम सबैको पहुँचमा पुगोस् भनेर नियमावलीले विपन्न तथा गरिब परिवारका लागि विमामा आवद्ध हुन चाहिने प्रिमियम नेपाल सरकार, प्रदेश वा स्थानीय तहले बेहोर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। विपन्न परिवारलाई कार्यक्रममा आवद्ध गराउन तीनै तहका सरकारले सक्रिय अग्रसरता लिएका छैनन्, जुन निन्दनीय छ।

कतिपय सेवाप्रदायक अस्पतालले बिलमा किर्ते गरेर अस्वाभाविक दावी गर्ने र भुक्तानीका लागि राजनीतिक दबाव दिने प्रवृत्तिस्मेत देखिएको छ। अस्वाभाविक दावीकै कारण बिमा बोर्डले कैयन विलको भुक्तानी रोकेका दृष्टान्त पनि छन्। स्वास्थ्यसेवाजस्तो संवेदनशील क्षेत्रमा पुगीत उद्देश्यका साथ सञ्चालित कार्यक्रमको रकम दुरुपयोग नहोस् भन्नेमा सबै सचेत हुन आवश्यक छ। कतिपय अस्पतालले आफूहरूप्रति गर्ने व्यवहार शिष्ट नभएको विमितको गुनासो पनि सम्बोधन हुनुपर्छ। सम्बन्धित अस्पतालको सेवा प्रवाह सहज, सरल, सुविधायुक्त बन्न सक्‍यो भने कार्यक्रममप्रति आकर्षण बढ्न सक्छ।

सरकारले बिमाका आधारमा सन् २०३० सम्ममा सबैका लागि स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्ने लक्ष्य राखेको छ। संविधानले नै स्वास्थ्य सम्बन्धी हकलाई मौलिक हक अन्तर्गत राख्दै प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क प्राप्त गर्ने तथा स्वास्थ्य सेवामा समान पहुँचको हक हुने भनेको छ। यो मौलिक हकको प्रत्याभूति आम नागरिकलाई गराउने उपयुक्त माध्यम स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम हो। बिमा कार्यक्रमले समेट्ने उपचार-औषधिको दायरा बढाएर, सेवाप्रदायक संस्था पहुँचयुक्त बनाएर र सेवाको गुणस्तरमा सुधार गरेर आम नागरिकको आकर्षण बढाउनुपर्छ। सर्वसाधारणलाई बिमा कार्यक्रमको महत्त्व र बिमाबापत सुविधा लिने प्रक्रियाबारे बुझाउने अभियान सञ्चालनसमेत जरुरी छ। बिमा कार्यक्रममा आवद्ध, नवीकरण र बिमाबापतको रकम भुक्तानी प्रक्रियालाई पनि छिटोछरितो बनाउनुपर्छ। सरोकारवाला सबै निकायको सक्रियता र समन्वयले स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम प्रभावकारी बन्छ, आकर्षण बढ्छ।

सम्पादकलाई चिठी

प्रधानमन्त्रीको फुर्सदिलो चीन भ्रमण

गत १५ गते कान्तिपुरमा प्रकाशित 'एजेन्डा पठाउन तिम्लिने, कार्यान्वयनमा पछिने' शीर्षकको समाचारमाथि टिप्पणी आवश्यक ठानेको छ। किनकि प्रधानमन्त्रीले अमेरिकाको भ्रमण गरिसकेपछि फुर्सदमा चीनको भ्रमण तय गरेका छन्। भ्रमणमा मन्त्रालय नै पछि्लेसँग सम्बन्धित २५ एजेन्डा पेश गर्ने तयारी छ। यी एजेन्डामध्ये धेरैजसो विगतमै सहमत तथा सम्झौता भइसकेको काम पनि परेका छन्। कतिपय एजेन्डा त धेरै बजेट नलान्ने सरकार आफैँ गर्न सक्ने खालका छन्। उदाहरणका लागि हुम्नाको सिमकोट-हिल्सा सडक र ताक्खालाई जोड्ने सडकको टु्याक खोल्ने काम नसक्दै सो सडक जोड्ने योजना माग गर्ने भनिएको छ। टु्याक नै नखोली कसरी सडक जोड्ने सहयोग माग गर्न मिल्छ ? त्यस्तै रसुवागढी-केरुङ प्रसारण लाइनलाई दुई वर्षभित्रै सक्ने गरी आजभन्दा पााच वर्षपहिले थालनी गरिएको थियो। सम्भाव्यता अध्ययनबाट अगाडि बढ्न नसकेको योजनालाई अहिले एजेन्डा बनाउनु उपयुक्त हुँदैन। नेपाली प्रसारण लाइनलाई देशले अध्ययनमै पााच वर्ष लगाएपछि हालसम्म वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन अध्ययन र मोडालिटीकै काम सकिएको छैन। एकातिर जित्सुकै खप्की खान परे पनि भारतमै त्म शरणम् गर्ने चलन छ। अर्कोतर्फ भारतबाट भन्दा पनि यतैबाट भ्रमणका लागि बोलाउन माग गर्ने गरिन्छ। निर्वाचित भएपछि भ्रमणको सुरुआत पनि भारतवाटै गर्न मरिहते गर्ने परिपाटी नेपाली र भारतीय सरकारले नबुझेका होइनन्। वास्तवमा तीतो सत्य बताउने हो भने प्रधानमन्त्रीले चीनबाट पहिल्यै निम्तो नपाएका त होइनन्। तर दक्षिणलाई भक्तिभाव देखाउनु थियो। त्यसैले २०४४, २०७२ साल र बेलाबखतको नाकाबन्दी विर्सै उतै भक्तिभाव देखाउने गरिएको हो। प्रधानमन्त्री दाहाल नेपाली नागरिकले पाएको सास्ती चट्कै विर्सेर चीन छाडेर

काठमाडौँ महानगरपालिका प्रमुख बालेन्द्र शाहले शनिवार राति ९.२१ मा आफ्नो फेसबुक पेजमा लेखेको स्ट्याटसमाथि समर्थन र विरोधका प्रतिक्रिया छुट्याच्छुट्याति छ। उनको त्यो अभिव्यक्तिका पक्ष र विपक्षमा हजारौँ प्रतिक्रिया आएका छन्। मेयर बालेनका थुप्रै काम र अभिव्यक्ति सकारात्मक नै थिए। टुकुचा खोल्ने, सुकुम्बासी बस्ती हटाएर बागमती कोरिडरलाई पूर्णता दिने, फुटपाथ व्यवस्थित गर्ने, अन्डरग्राउन्ड पार्किङमा व्यापार गर्न नदिने, कपनको ढुवान हटाउन धोबीखोला खोल्ने, निजी विद्यालयले दिने छात्रवृत्ति वितरणमा निष्पक्षता कायम गर्नेजस्ता उनको कामलाई राम्रो मान्नुपर्छ। साथै भारतीय चलचित्र आदि पुरष र चुच्चे नस्माका विषयमा लिएको अडान पनि उनको राम्रो काममध्येका हुन्। यी सबै निर्णय समय सान्दर्भिक र स्वागतयोग्य नै थिए र छन् पनि।

तर अहिले अन्तिम पटक उनले दिएको सिंहदरबारमा आगो लगाउने अभिव्यक्ति सभ्य समाजले पचाउन नसक्ने रहेको छ। गाडी

पहिले भारत गए। अहिले पनि न्युयर्कको गएर स्वदेश फर्कने बेला चीनतिर घुम्न गएको महसुस हुने गरेको छ। यसो गर्दा भारतलाई पनि नरिसाउनु है म त यसो बाटो परेकाले र बोलाएकै हुनाले मात्र चीन गएको हो भन्ने देखाउनु उपयुक्त समय मिलेको छ। त्यसैले प्रधानमन्त्री दाहाल चीन भ्रमणमा पनि आवश्यक भए-नभएका गरी ४०/५० जनाको जम्बो

कान्तिपुर

दृष्टिकोण

ekantipur.com

विकास

मोडलको

रूपान्तरण

विगत ३-४ वर्षमा जथाभावी स्रोत सुनिश्चितता दिँदा राष्ट्रिय ढुकुटीमा भर्‍योको रकमभन्दा ठेक्का लगा‍योको रकम बढी हुने अवस्था देखियो । प्रतिफलविहीन र स्वाध्प्ररित आयोजनामा गरिने लगानीले पुँजी निर्माण होइन, पुँजी विनाश ग‍यो ।

सुरेश अधिकारी

सिद्धान्त: नेपालले साढे ६ दशकदेखि योजनाबद्ध विकासको ढाँचा अवलम्बन गरेको छ। आवधिक योजनाको तर्जुमा र त्यसै आधारमा वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तय गर्ने पद्धति हो यो। यससँगै कार्यक्रम र बजेटलाई अवलम्बन गरिन्छ। नवौँ योजनासँगै दीर्घकालीन सोच, रणनीति र लक्ष्यसहितको २० वर्षे दीर्घकालीन योजना 'पर्स्येक्टिभ प्लान' तयार गर्ने प्रचलन पनि रह्यो। यसै समयदेखि प्राथमिकताप्राप्त आयोजनामा स्रोतको सुनिश्चितताका लागि मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न थालियो। मुलुक संघीय ढाँचामा गएपछि प्रदेश र स्थानीय तहले पनि आ-आफ्ना आवधिक योजना, त्यस अन्तर्गत वार्षिक कार्यक्रम र बजेट बनाउन थाले। यसका अलावा दिगो विकास लक्ष्यसँगको आवद्धता, समावेशी लाभ, सामाजिक न्याय, आन्तरिक स्रोतको प्रयोग, रोजगारी सृजना, भौगोलिक र क्षेत्रगत सन्तुलन, ठूला र तत्कालीन लाभ हुने परियोजनालाई विकास योजना तर्जुमाका आधार बनाउन थालियो। वार्षिक रूपमा बजेट तथा कार्यक्रम तय गर्न अर्थ मन्त्रालयले चालु खर्चको सीमा निर्धारण गर्ने र राष्ट्रिय योजना आयोगले विकासको प्राथमिकता र मन्त्रालयगत सिलिङ निर्धारण गरी पठाउने, मन्त्रालयले मातहतका निकायबाट आगामी वर्ष सञ्चालन गर्नुपर्ने आयोजनाको विवरण तयार गर्न सिलिङसहित मार्गदर्शन गर्ने र एकमुस्ट विवरण तयार गर्ने, विकास आयोजनाका विषयमा राष्ट्रिय योजना आयोगमा छलफल गर्ने र चालु तथा पुँजीगत द्वैतफको समग्र छलफल अर्थ मन्त्रालयमा हुने परिपाटी रहेको छ। यसबाहेक ठूला र राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त आयोजनाको छुट्टै स्वीकृति योजना आयोगबाट हुनुपर्ने प्रावधान देखिन्छ।

समस्या कहाँबाट उत्पन्न भयो ?
सैद्धान्तिक रूपमा विकासको मोडल वृट्टिपूर्ण छैन तर आयोजना छोटोट गर्ने उल्लिखित परिपाटी पनि ज्यादा ब्युरोक्रेटिक छ, सम्बद्ध पक्ष र विसँगसँग छलफलको खास माग यसले गर्दैन। तर त्योभन्दा पनि पछिल्लो दशकमा देखिएको आयोजना माग गर्ने भीडतन्त्रीय प्रणाली बढी जोखिमयुक्त छ। बजेट घोषणाको मितिभन्दा ३-४ महिनाअघिदेखि मन्त्रालयहरूमा बजेट माग गर्नेहरूको घुइँचो सुरु हुन्छ। विनालगात इन्स्टिमेट र विना 'डुइड-डिजाइन' अमुक विकास आयोजना वा कार्यक्रम समावेश गर्न मन्त्री र सचिवकहाँ मात्र नभएर विभागीय र कार्यालय प्रमुखका कोठासम्म पुग्ने परिपाटी छ। यस्तो विकासे दबाव सम्बद्ध सबैले देखेभोग्ने विषय हो। यसले राष्ट्रिय योजना आयोगद्वारा स्वीकृत विकास आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकतालाई चुनौती दिन्छ र दबाव सृजना भएका कार्यक्रमहरूको प्रस्तावले ठाउँ पाउँछ।

योभन्दा पनि ठूलो विकृति त योजना आयोगले स्वीकृतै नगरेका र मन्त्रालयले प्रस्तावै नगरेका कार्यक्रमहरू अर्थ मन्त्रालयबाट रातो किताब (कार्यक्रम तथा बजेटको विस्तृत पुस्तक) मा सोफैं पर्ने गर्नुले सुरु हुन्छ। ठूलो मात्रामा रकम त अर्‍थ्य ढंगबाट समावेश भएका यस्तै आयोजना तथा कार्यक्रममा पर्ने गर्छ। यी न प्राथमिकताप्राप्त हुन् न त प्रतिफलयुक्त नै, सीमित स्वाधे्रप्रेरित र निर्वाचनमुखी मात्र हुने यस्ता आयोजना तथा कार्यक्रमले विकासको सैद्धान्तिक मोडललाई मात्र हैन, विकास आयोजना छनोट गर्ने पद्धतिकै धज्जी उडाएका छन्। विसर्गति यतिमा मात्र सीमित छैन, विगत ३-४ वर्षमा जथाभावी स्रोत सुनिश्चितता दिँदा राष्ट्रिय ढिकुटीमा भएको रकमभन्दा ठेक्का लगाएको रकम बढी हुने अवस्था देखियो। प्रतिफलविहीन र स्वाधे्रप्रेरित आयोजनामा गरिने लगानीले पुँजी निर्माण होइन, पुँजी विनाश गयो। अहिले मुलुकको अर्थतन्त्रमा देखिएको मुल समस्याको जड यही 'विकास मान्ने र विकास दिने' मोडल नै हो। संघीय सरकारसँग जति असन्तुष्टि पोखे पनि प्रदेश र स्थानीय सरकारको प्रवृत्तिसमेत फरक छैन, बरु अरु चौपट छ।

विकासको असन्तुलन
आयोजना तथा कार्यक्रम छनोटको उल्लिखित मोडलले आम नागरिकको पहुँच क्षमता बढाएन, बरु पहुँचप्राप्तको अनुकूलतामा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने परिपाटीलाई बढायो। फलत: शक्तिमा हुनेले आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रमा अनेक कार्यक्रम र परियोजना पुर्‍याए, कम शक्ति हुनेकहाँ एकदुई कार्यक्रम परे। खासखास निर्वाचन क्षेत्रमा शक्तिको आडमा बजेटको बाढी पस्यो। यसले गर्दा निर्वाचन क्षेत्रगत, भौगोलिक एवं प्रादेशिक असन्तुलन बढ्ने नै भयो। यसबाहेक विषयगत क्षेत्रमा समेत असन्तुलन देखा प्यो। दिनमा एकदुई सवारी साधन चल्ने ठाउँमा पनि पहुँचकै आधारमा राम्रा र चिल्ला सडक

सम्पादकलाई चिठी

बालेनको अशोभनीय अभिव्यक्ति

भाषा असभ्य, अशोभनीय र खेदजनक छ। यसले उनको बन्दै गरेको राम्रो छविलाई धुमिल्याएको छ। उनको बोली र विवेकको स्तरलाई गिराएको छ। मेयरले जे पायो त्यही बोल्दा रहेछन् भन्ने समाजमा नकारात्मक सन्देश प्रवाह भएको छ। यसले उनको बौद्धिकतामा प्रश्न उठाएको छ। उनी र उनीपछिका सन्ततिलाई बालेनले कस्तो सन्देश दिन खोजेका हुन् ? प्रश्न खडा भएको छ। समाजलाई उनले कस्तो भाषा र स्कार दिन खोजेका हुन् ? के उनले नयाँ पुस्तालाई अराजक र उद्दण्ड बनाउन खोजेका हुन् ? आफूलाई रिस उठ्यो कि सिंहदरबारमा आगो लाग्ने र सरकारलाई चोर भन्ने कस्ता मेयर ? विदाको दिन इमरजेन्सी र तोकिएको कामबाहेक सरकारी गाडी चल्न नदिने नीति लागू गर्न खोज्नु गलत हो ? गाडी जाँच गर्ने कर्तव्यनिष्ठ प्रहरीलाई स्याबासी दिनुको बदला मानमर्दन गर्ने बालेन शैली किमार्थ उचित छैन। गाडीमा को चढेको हो ? कुन निकायको गाडी हो ? सोधपूछ नै नगरी ट्राफिक प्रहरीले कसरी पहिचान गर्न सक्छ ?

रोकिएकै निहुँमा सिंहदरबारमा आगो लगाउने धम्की दिनु र सरकारलाई चोर भन्नु महानगरको मेयरले बोल्न र लेख्न मिल्ने विषय होइन। जुन शब्द र भाषालाई किमार्थ समर्थन गर्न सकिँदैन। मेरो विचारमा मेयर बालेनले प्रयोग गरेको शब्द र

टोलीसहित चाहिने/नचाहिने २५ एजेन्डासहित जाँदै छन्। बोलाएको बेला नजाने हाम्रा प्रधानमन्त्रीको भ्रमण टोलीमा १० देखि १५ जना मात्र रहनुपर्छ। चीन-नेपाल रेल, इन्धन (पेट्रोल, डिजेल, मश्टिलेल र ग्यास) को पाइपलाइनबाट आपूर्ति, थुलिखेल-तातोपानी सडक स्तरोन्नति, रसुवागढी-जिलोङ प्रसारण लाइन निर्माण, किमाथांका-चीन प्रसारण लाइन, चिया निर्यातमा वृद्धि,

विकासका लागि स्रोतको सही उपयोग, पूर्वाधार, मानवीय र आर्थिक समृद्धिको त्रिपक्षीय सन्तुलन नै अबको मोडालिटी हुन सक्छ ।

बने, तर बालवालिंका हातमा किताब च्याप्दै र पानीमा रुम्दै पिच सडकबाट विद्यालय हिँडेर जाने गरेको, विरामीलाई बढेडामाको पिच सडकबाट डोकामा बोकेर स्वास्थ्य चौकी लैजाँदै गरेको दृश्य हामी कैयौंले देखेकै होला ।

पूर्वाधार विकास आवश्यक छ तर तत्काल देखिने र निर्वाचन क्षेत्रका जनतालाई तत्काल खुसी गर्ने उद्देश्यले सडकजस्ता पूर्वाधार जहाँसुकै बनाउन तस्मिने प्रवृत्ति घातक छ। मानवीय विकास र प्रकृर्यसँग एकीकरण नगरी तयार हुने भौतिक संरचनाहरूले क्षणिक स्वाधे्रपूर्ति त गर्लान् तर आम नागरिकको खुसी प्रवधन भने गर्न सक्दैनन् ।

रूपान्तरणका लागि अब के गर्ने ?
विकासको मोडल र परिपाटी रूपान्तरण गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगलाई निर्मालिखित सुझाव दिन सकिन्छ। पहिलो, आर्थिक वर्षको दोस्रो त्रैमासिकबाटै विकास आयोजना र कार्यक्रम छनोट प्रक्रिया सुरु गर्नुपर्छ, आगामी आर्थिक वर्षका लागि। आयोजना र कार्यक्रम छनोटका आधार तथा मापदण्ड योजना आयोगले तयार गर्नुपर्छ, जुन आवधिक र दीर्घकालीन योजनाका सोच, लक्ष्य र रणनीतिसँग आवद्ध हुनुपर्छ। चालु खर्चतर्फ भने तेश्रो त्रैमासिकतिर खर्चको मापदण्ड र सिलिङसहित अर्थ मन्त्रालयले निर्धारण गरी प्रक्रिया सुरु गर्दा पर्नुछ।

दोस्रो, विषयगत मन्त्रालयले सम्बद्ध पक्ष, राजनीतिक क्षेत्र, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, आवश्यकता अनुसार विकास सार्फेदारसँग समेत छलफल गरी आयोजना तथा कार्यक्रमको सूची र सोका लागि बजेट प्रक्षेपण गर्नुपर्छ। बहुवर्षीय आयोजनाको हकमा पूर्वनिर्धारित खर्च छुट्याउनु आवश्यक हुन्छ। तेस्रो, राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त आयोजना, राष्ट्रिय गौरवका आयोजना, बहुवर्षीय सबै आयोजना योजना आयोगबाट स्वीकृत भएको हुनुपर्छ र सोही बर्माोजिम बजेट प्रस्ताव गर्नुपर्छ। सालबसाली आयोजना/ कार्यक्रमको हकमा विषयगत मन्त्रालयले पुसभित्र राष्ट्रिय योजना आयोगमा पठाउने र आयोगले माघमा छलफल टुंग्याई आयोजना तथा कार्यक्रमको एकीकृत सूची र बजेट प्रस्ताव अर्थ मन्त्रालयमा पठाउने व्यवस्था गर्नुपर्छ।

चौथो, अर्थ मन्त्रालयले फागुनमा योजना आयोगबाट प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमको सूची, पुँजीगत खर्च र चालुतर्फको खर्च

विवरणका आधारमा मन्त्रालयगत कार्यक्रम तथा बजेट प्रक्षेपण गरी प्रारम्भिक बजेटको खाका तयार गर्नुपर्छ।

पाँचौँ, राजनीतिक नेतृत्वलाई बजेट र कार्यक्रमप्रति चासो र सरोकार रहनु स्वाभाविक हुन्छ तर यस्तो चासो औपचारिक र संस्थागत माध्यमबाट व्यक्त हुनुपर्छ न कि व्यक्तितगत रूचिबाट। त्यसैले अर्थ मन्त्रालयबाट तयार पारिएको प्रारम्भिक बजेट खाकालाई जनप्रतिनिधिमूलक संस्था संसदमा छलफलका लागि (प्रि-बजेट छलफल) चैतमा लैजानुपर्छ। प्रदेशले पनि सोही पद्धतिलाई अवलम्बन गर्न सक्छ।

छैटौँ, संसदमा प्रि-बजेट छलफल अन्तर्गत बजेटको प्रारम्भिक खाकाउपर छलफल गर्ने, सांसदहरूले सुझाव दिने र ती सुझावलाई समेटेर बजेट खाकामा आवश्यक परिमार्जन गर्ने हुनुपर्छ। सांसदहरूले मन्त्रालयमा गएर बजेट माग गर्नुपर्ने परम्पराको अन्त्य गर्नुपर्छ।

सातौँ, माथि उल्लिखितवाहेक कुनै पनि भ्र्यालबाट बजेट र कार्यक्रमको 'स्लिप' अर्थ मन्त्रालयले प्राप्त गर्न हुन्न। मन्त्रालयगत प्रस्ताव र सोका आधारमा तयार भएको योजना आयोगको सूची प्रि-वजेट छलफलबाट आएका सुझाव, देशको समग्र आर्थिक अवस्था, राष्ट्रिय प्राथमिकता, प्रस्तावित कार्यक्रमको औचित्य विश्लेषण गरी बजेटलाई अन्तिम रूप दिनुपर्छ।

वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटका लागि अवलम्बन गरिने उपर्युक्त प्रणालीले वित्तीय अनुशासन कायम गर्न, प्राथमिकताप्राप्त क्षेत्रमा खर्च केन्द्रित गर्न; विकासमा भौगोलिक, प्रादेशिक र विषय क्षेत्रगत सन्तुलन कायम गर्न मद्दत पुग्छ। अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग र महालेखा परीक्षकका पछिल्ला प्रतिवेदनहरूमा वित्तीय अनुशासन र आर्थिक प्रणालीबारे पर्याप्त सुझाव छन्। तर तिनको कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। यतिखेर हामी सोझै पञ्चवर्षीय योजना तर्जुमाका क्रममा छौं तर यस आवधिक योजनाबारे कसैलाई त्यति चासो छैन जति धेरै सरोकार बजेट तर्जुमाका समयमा हुन्छ। आवधिक योजनाले नै वार्षिक कार्यक्रमलाई दिशानिर्देश गर्ने हो। त्यसैले विकासका प्राथमिकता त वार्षिक बजेटमा होइन, आवधिक योजनामा फल्कनुपर्छ।

विकास मोडलको रूपान्तरण भनेकै आवधिक योजनामा देशको आवश्यकता, जनअपेक्षा, सन्तुलित विकास, पुँजी निर्माण र सहभागितामूलक पद्धतिको अनुसरण हो। विकासका लागि स्रोतको सही उपयोग, पूर्वाधार, मानवीय र आर्थिक समृद्धिको त्रिपक्षीय सन्तुलन नै अबको मोडालिटी हुन सक्छ। संघीय संरचनामा तीन तहकै भूमिका, उदारवादी अर्थतन्त्र र समाजवाद-उन्मुख सोचको समिश्रण पनि अबको रूपान्तरण हो। तर मोडलको रूपान्तरण मात्र पर्याप्त हुँदैन, वार्षिक रूपमा सञ्चालन गरिने आयोजना तथा कार्यक्रमसहितको बजेट तर्जुमा गर्दा माथि उल्लिखित सुझावको कार्यान्वयन अनि बजेट कार्यान्वयनको उपयुक्त कार्ययोजनासहितको मोडालिटी पनि त्यत्तिकै जरुरी हुन्छ।

अधिकारी शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका सचिव हुन्

भारतमा जी-२० शिखर सम्मेलन हुनुको अर्थ

चुचुरोबाट

મહેન્દ્ર પી. લામા

रख तन्त्र भारतको इतिहासमा एउटा महत्वपूर्ण एवं ऐतिहासिक अध्याय जी-२० राष्ट्रहरूको शिखर सम्मेलन (८-१० सेप्टेम्बर २०२३) ले थप्ने भएको छ । भारतको अध्यक्षतामा रहेको 'ग्रुप अफ २०' शिखर सम्मेलनको निम्ति राजधानी दिल्लीमा भव्य तयारी गरिँदै छ । तीस वर्षअघि सन् १९८३ मा भारतले गुटनिरपेक्ष राष्ट्रहरूको सातौँ शिखर सम्मेलन आयोजना गरेको थियो । त्यस सम्मेलनका लागि विश्वभरिका एक सयभन्दा बढी राष्ट्रअध्यक्षहरू दिल्ली आएका थिए । दिल्लीको विज्ञान भवनमा आयोजित यस शिखर सम्मेलनले नेपालका राजा बीरेन्द्र, भोटाङका राजा जिग्मे दोरजी सिंगे वाङचुक, पाकिस्तानका सैनिक शासनाध्यक्ष जियाउल्लाह हक, बंगलादेशका जनरल इरसद्, श्रीलंकका राष्ट्रपति जयवर्द्धने, क्युबाका राष्ट्रपति फिडेल क्यास्ट्रो, फिलिपिन्सका नेता यासेर अराफात, मलेसियाका प्रधानमन्त्री महाश्वर अनि केन्याका राष्ट्रपति अराम मोयसालले अनेकन सुविभिन्न नेताहरूको जमघट अर्थात् नै रोचक एवं अविस्मरणीय ढंगमा भएको थियो । विज्ञान भवनअघिको परिसरमा भारतकी प्रधानमन्त्री इन्दिरा गान्धी र अमेरिकालाई हल्लाउने क्युबाका नेता फिडेल क्यास्ट्रोको भावपूर्ण आसिँगसले विश्वका प्रायः सबै प्रमुख अखबारहरूमा प्रथम पृष्ठ ओगटेको थियो ।

ગુરુતરપેશ આન્દોલન (નન-પ્લાઇન્ડ મૂમમેન્ટ) માટે ભારતકો ખીમકા અગ્રિમ પંક્તિકા રહિઆएको છું. સન્ ૧૯૬૦ માં ભારતકો પ્રધાનમન્ત્રી નેહરુ, યુગ્મોસ્લાવિયાકા નેતા ટિટો, ઇન્ડોનેસિયાકા નેતા સુકાર્નો અને ઈંગ્લેન્ડકા રાષ્ટ્રપતિ નાસેરેલેલે સર્વસંધ્યાકો વેલેગ્રેડમાં સુરુ કરેકો યસ આન્દોલનને ચાર-પાંચ વર્ષના વડા અંતિ ને ઘતલાગડા ઉપલબ્ધિરુઢ અર્થ લ્યાયો. વિખ્યાત, વિભિન્ન રાષ્ટ્રપ્લાઈ ઉપનિવેશવાદ (કોલોનિયાલિઝમ) બાજુ શીષ્ય મુક્તિ પાઠનમા સહાયતા પુણ્યાયો. દોસ્રો, તેસો વિશ્વવચ્ચી (થર્ડ વર્લ્ડ) કા રાષ્ટ્રપ્રહરુલાઈ અમેરીકી ફ્રન્ટ અને સોસિયલિસ્ટીક વ્લેકવીચ રહેકો ખ્યાનવક શીતયુદ્ધ (કોલ્ડ વાર) વડા અલગી રાખે પ્રમાણ ગયો. યસરી દુઈ ગુલ્કો લુઝાચુંડીવાટ ટાઢાઢા રાખ્તાલાઈ નૈ સદસ્યરાષ્ટ્રપ્રહરુલે આફ્રુહરુલાઈ ગુરુતરપેશકો કર્જા દિપે. તેસો, વિકસિત રાષ્ટ્રપ્રહરુલે વિકાસશીલ પ્લેન અવિકસિત રાષ્ટ્રપ્રહરુલાઈ વ્યાપાર-વાણિજ્ય, વિકાસ કોષ, કૃષ્ય, પ્રૌઢોગિકી હસ્તાન્તરણ (ટેક્નોલોજી ટ્રાન્સફર), પૂંઝીનિવાસ (ઇમ્પ્રુવમેન્ટ) આદિ ક્ષેત્રમા શોષણ ગઈ આएको હિતિહાસલાઈ અર્ધ માત્રે નારાજે અસ કરસી યસપ્રહરુ લઢુનેશ્વર અને વિશ્વ અર્થવ્યવસ્થા અને સમાજમા સમતા લ્યેઅને મળ્ને લઢાઈ લઢુન થાલે. ચૌથો, ગુરુતરપેશ આન્દોલનમાફત નૈ સમૂર્ણ દક્ષિણ (સાઉથ) કા વિકાસશીલ અને અવિકસિત રાષ્ટ્રપ્રહરુલે એટલા સાક્ષા મન્ચ નિર્માણ ગરેર ઉત્તર (નર્થ) તરિકા વિકસિત રાષ્ટ્રપ્રહરુવાટ અધિકાર, વિકાસ, ટેક્નોલોજીવાટ લાભવિત (ડાયલમ) કહલાइन થાલિયો. યસ વાતચિતલાઈ ટોસ રુપ દિન ને દુવૈ ગોલાઈ (હોમીસફર) કા રાષ્ટ્રપ્રહરુલે પ્રથમ પટક ક્યાનઢાકા મૂતપૂર્વ પ્રધાનમન્ત્રી લેસ્ટરપ્રેસ્ટન પિયસનકો અધ્યક્ષતામા એટલા વૈશ્વિક આયોગ (ગ્લોબલઆર્થ કમિસન) ગઠન ગરે. સન્ ૧૯૬૮ માં ગઠિત યો આયોગલેલે ઉત્તરતરિકા ધનાઢ્ય રાષ્ટ્રપ્રહરુલે અવઞ્છાત દક્ષિણતરિકા ગરિર રાષ્ટ્રપ્રહરુલાઈ કેકસરી કહા અને વિભિન્ન પ્રકારકા સહાયતા સામગ્રી જુટાઅનુપર્ને હો મળ્નેમા વિશ્વવ્યાપી સિયારિસ જારી ગરે. સન્ ૧૯૭૧ માં 'ન્યુ સ્ટ્રાટેજી અફ ગ્લોબલ ડેવલપમેન્ટ' અર્થાત્ વિશ્વ વિકાસકા નિમ્તિ નાનરણનીતિ નિર્મિત રિપોર્ટ યસ આયોગલે વિશ્વ સમુદાયઅર્થઑપા પ્રસ્તુત ગરેપછિ નિકે સનસની ફૈલિયો. વિકસિત રાષ્ટ્રપ્રહરુલે યસતા દાયિત્વવડા કરસી વચ્ચે અને ઉપક્રમે મળ્નેતર લાગે યસેવેલી દક્ષિણતરિકા વિકાસશીલ રાષ્ટ્રપ્રહરુલે 'ગ્રુપ ઓ સેમેન્ડી સેમેન' (જી ૭૭) અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘમંત્રે વ્યાપાર

र विकासका लागि एउटा शांतिशाली संस्था 'अंगट्याड' (यूनसीटीएडी) बनाए। नभन्दै सन् १९७४ मा संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभा (जनरल एसेम्बली) ले नयाँ अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक व्यवस्था (न्यु इन्टरनेसनल इकोनोमिक अर्डर) को प्रस्ताव पारित भयो। यस अन्तर्गत विश्वका सबै राष्ट्रबीच आर्थिक समानता, सम्पन्न समानता, समान हित अनि सहयोग हुनुपर्छ भन्ने ठोस विचारमा जोड दिइयो।

विकासित राष्ट्रहरू विचलित भए। १९४० विकासशील राष्ट्रहरूको दबाव सहिनसक्नु भएन। पियर्सन आयोगको रिपोर्ट मान्न र कार्यान्वयन गर्न हम्मे पर्यो। अनि त फेरि सन् १९७३ मा जर्मनीका भूतपूर्व चान्स्लर विल्ली ब्रान्डटको नेतृत्वमा अर्को आयोग गठन भयो। यस आयोगको विकासशील राष्ट्रहरूका प्रतिनिधित्वहरूलाई पनि संलग्न गरियो। ब्रान्डट आयोगले सन् १९८० मा 'थ्रभ-साउथ' अ प्रोग्राम फर सर्भाइवल' रिपोर्ट विश्वसमुदायअधि प्रस्तुत गर्‍यो। विकासित राष्ट्रहरूले गर्नुपर्ने काम, योगदान र दायित्व अनि नैतिगत ढंगमा यस रिपोर्टमा संलग्न गरियो। आए केही सीप नाल्ने देखेर विकासित राष्ट्रहरूले दुई काम गरे। एउटा, गृहनिर्माण आन्दोलन र गुप्त आफै समेन्दी सेमेनोभिन्न नै फगडा-विवाद उत्पन्न गरिबले र टुकुर्याउने खेल खेले थाले। अर्को, विकासित विकासशील (नर्थ-साउथ) बीच चलिरेको वार्ताचत-छलफल-वार्तावातावरण हात धुन थाले। यस्तो स्थितिमा विकासशील राष्ट्रहरू अझै सुगतिगत ढंगमा आए दक्षिण-दक्षिण वार्ता सुरु गरे। साउथ-साउथ नेगोसिएसन्ले नौली वार्ता अपनायो। त्यो थियो विकासशील राष्ट्रहरूबीच नै आर्थिक सहयोगको मञ्च। यी राष्ट्रहरू मिनरे सन् १९८६ मा 'दक्षिण आयोग' (साउथ कमिशन) गठन गरे। एसिया, अफ्रिका, दक्षिण अमेरिका महादेशका विकासित राष्ट्रहरूको यस आयोगका महासचिव विश्वले मानेका अर्थशास्त्री मनमोहन सिंह थिए। यस आयोगले सन् १९९० मा 'दक्षिणलाई चुनौती'

उराठलागदो विश्व व्यवस्थामा
अमेरिका-चीनको लुछाचुँडी र द्वन्द्व,
मौसम परिवर्तनले ल्याएको व्यापक
विनाश, कोरोनाजस्ता महामारीले
विश्वमा पुर्‍याएको आघात,
आतंकवादले स्वाहा बनाएको
मानव समाज एवं डिजिटल
व्यवस्थाले ल्याएको विकास
आदिबारे पनि सम्मेलनमा
चर्चा-परिचर्चा हुनेछ नै ।

(द च्यालेन्ज टु द साउथ) शीर्षक रिपोर्ट प्रस्तुत गयो ।

डिसम्बर १९८१ मा सांभयत यस ट्काटुका भएपछि अमेरिका रहेआफुको शीतयुद्धको अन्त नै भयो । केवल विश्वका सर्वाशक्ततामा एकाधयुधि शक्ति भई विश्व व्यवस्थामा अघि आएपछि, गुटनिरपेक्ष आन्दोलन अलि नमिले भएपछि, यस आन्दोलनले आफ्नो ऐतिहासिक वैश्विक महत्त्व बिस्तारै गुमायो । तीन दशक भन्दा अघि अमेरिकाको अन्तरदेशीय सम्बन्धमा थपिए, प्रथमत: अमेरिकाको मनोमानी अर्धोर्ध्व बढे गयो, चारैतिर एकतर्फी शक्तिको प्रदर्शन गर्न लाग्यो र आफ्नो रणदृष्ट्यायामा रहेका देशहरूलाई केरुलाई अंगानालाई लाग्यो । यस दिशामा भारत पनि अमेरिकासँगै लागेर रुसलाई बिस्तारै त्यागेभै गयो । दोस्रो, केही दायकसम विकासशील राष्ट्रहरू अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाको दबावबाट टाढा बसेको चीन आफू र सांभयत संघलाई दोस्रो विश्व (सेकेण्ड वर्ल्ड) भन्दै

प्रथम विश्व (फर्स्ट वर्ल्ड) भा परेका भारत लगावतका विकासशील राष्ट्रहरूबीको वार्ता-छफलफारभा आउने चाहनेन; यो राष्ट्र विकासले विश्वको शांतिको प्रदर्शनभा अध आये। चीनको चौतर्फी विकासले अमेरिका र अरू विकसित राष्ट्र हल्लन थाले। तेस्रो, विश्वभा काहीले नदेखिएका सकटक्षेत्र देखाएन पन थाले। सन् १९९९ र २००८ भा विश्वले भोगेका विकृति यी महामारी-संकटले विश्वभा एउटा नयाँ मोड ब्यायो जस अन्तर्गत फेरि विकसित एवं विकासशील राष्ट्रहरू मिलेले। अध वस्तुपुनै कुराको महत्त्व अध आये। यस्तै परिप्रेष्यभा विकसित राष्ट्रहरूको समूह जी-७ (ब्यानाड, फ्रान्स, जर्मनी, इटली, जापान, युनाइटेड किङ्डम अति अमेरिका) लाई अर्को विस्तार गर्दै जी-२० पनि बनाइइयो जस अन्तर्गत यी जी-७ को का राष्ट्रसंसँगै भारत, चीन, अर्जेन्टिना, अस्ट्रेलिया, ब्राजिल, इन्डोनेसिया, दक्षिण कोरिया, मेक्सिको, स्पेन, पाउडी अरब, दक्षिण अफ्रिका, तुर्की र युरोपेली समुद्रासराई पनि सलन गरियो। आज जी-२० का राष्ट्रहरूले विश्वको प्रलेख उत्पानन आयमा ८५ प्रतिशत, विश्व व्यापारमा ७५ प्रतिशत र विश्व जनसंख्याको दुईतिहाइ भाग ओगटेका छन्। अर्थात्, जी-२० विश्वकै सर्वशक्तिमान भुक्त वनेको छ।

इन्डोनासियाको एक वर्षको अध्यक्षता समाप्त भएपछि भारतले डिसेम्बर २०२२ देखि नोभेम्बर २०२३ सम्मका लागि जी-२० को अध्यक्षता सम्हालेपछि अर्न्तर्गत भव्यताका साथ भारतको हरेक राज्यमा जी-२० का विभिन्न सभा-कार्यक्रम गरि आयोजित गरिए । १० वटाभन्दा बढी कार्यक्रमहरू अक्सिडेपेण्ड जी-२० को शिखर सम्मेलन ८-१० सेप्टेम्बर २०२३, दिल्लीमा हुनुछ । यस शिखर सम्मेलन २० राष्ट्रका अध्यक्षवाकै विशेष रूपमा आमन्त्रित बंगलादेश, ईजिप्ट, मौरिसस, हल्यान्ड, नाइजीरिया, ओमान, सिंगापुर, स्पेन, अनि युनाइटेड अरब इमिरेट्सका राष्ट्राध्यक्षका जस्तै ग्रहण गर्नुहुन्छ । अर्थोका राष्ट्रपति वाइडेनदेखि लिएर जापानका प्रधानमन्त्री फुमियो किशिदा र ब्राजिलका राष्ट्रपति लुलादेखि

लिएर वंगलादेशकी प्रधानमन्त्री शेख हसिना सबैले अक्षर
गणन गर्ने भएका छन् । चीनलाई राष्ट्रपति सी चिनफिङको
सङ्ग्राम प्रधानमन्त्री ली चियाङ र रुसलाई राष्ट्रपति
पुटिनको बदलीमा विदेशमन्त्री सर्जे लाभरोभले
प्रतिनिधित्व गर्ने भएका छन् । अति नै रोचक, ऐतिहासिक
एवं महत्त्वपूर्ण यस जमघटको नेतृत्व भारतका प्रधानमन्त्री
नरेन्द्र मोदीले गर्नेछन् ।

अहिले हरीणगंगाको मानेसरमा वीस राष्ट्रका सर्वोच्च शांताकर-मध्यस्थ नेताहरू (टप नेगीसहित) –जसलाई 'गोपा'को पदवी दिइएको छ – बीच मौसिम परिवर्तनदेखि वैश्विक व्यापार, प्रौद्योगिकी (टेक्नोलोजी) देखि मानव सुरक्षा, अन्तर्राष्ट्रिय कृषन-कार्जदेखि दीर्घकालीन टिक्ने विकासको लागि, स्वास्थ्य र महालाहुराको शास्तीकारित्वदेखि लिएर अन्तर्राष्ट्रिय बहुउद्देश्यीय संस्था र विश्व व्यवस्था सुधारसम्म नै गाह्रो ढंगमा बहसहरू हुँदै छन् । यी 'गोपाहरू' ले नै अहिलेसम्म भारतका विभिन्न राज्यमा भाषा सभा-कार्यक्रमहरूको निचोड आदिलाई मानेसर सभाका राखेर शिखर सम्मसेमनामा जी-२० राष्ट्रहरूले प्रस्तुत गर्ने घोषणापत्रलाई एकलव्य-हरिण- अनुषोधापत्रको निम्ति गाह्रो-चर्कै बहस हुन नै भयो । र्सले युकेन युद्धमा आफ्नै अडान राख्दा, अमेरिकाले चीनले विश्वलाई दिएको कृष्णवारो कठिन बहस राख्ने नै छैन । योवाहक भारतले पुनः दक्षिणा राष्ट्रहरू (ग्लोबल साउथ) ले भोद्वै आएको विषयमा, विकासमा भेदभाव, अन्तर्राष्ट्रजीमा तिरुकाइ, स्वास्थ्य-शिक्षामा नैराश्रय आने अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार, पुँजी निवेश, कृष आदिमा पक्षपातवान् विवस्तु ढंगमा आफ्ना विचारहरू पोख्ने नै छ । उल्टालाई बहस व्यवस्थामा अमेरिका-चीनको लुछुडुँडी र द्वन्द्व, चीनले भारतको सिमानामा ल्याएको शक्ति प्रदर्शन र अस्थिरता, जपानले उत्तर कोरियाबाट भोगिरहेको सामारिक घड्यौँ मौसिम परिवर्तनले ल्याएको व्यापक विनाश, कोरोनाविरासमा बमालाएको विश्वमा पुन्याएको आघात, अन्तरकारले स्याहारमाएको मानव समाज जगद् डिजिटल व्यवस्थाले ल्याएको विकास आदिवारो पनि चर्चा-परिचर्चा हुनेछ नै ।

संस्था के प्रथम एडर-इन-चीफ जी-२० को अध्यक्षताले भारत र श्रद्धाभाजक जनताले चाहिँ के पाये पारउनेछु । पाँच-छह बढाइत भएलाइते फाइदा हुन भयो भारतलाई । प्रथमतः, भारतेले सन् १९५०-८० को दशकमा तेस्रो विश्व-विकासशील राष्ट्रपनि विवेक्यापी स्तरमा नेतृत्व दिनुको धियो, योगदान गरि पनि वैविध्यपूर्ण देशगण (ग्लोबल साउथ) लाई दिन ठूलो अवसर र मञ्च पायो । र नै भारतेले वैश्विक दीक्षणका घोर समस्या यथा समया वढी राष्ट्रका प्रतिनिधिरूको प्रथम सम्मान आयोजना जस्त संस्थो र जी-२० मा आफ्नै लोक युनियन बनायो । पनि सदस्य बनाइनुपर्छ भन्ने माग अघि राखेन । दोस्रो, भारत जी-२० ले भारत राष्ट्रको अन्तर्राष्ट्रिय छवि र स्थान अति बढाउँदै गहिरो हंगामा बहाएको छ । प्रधानमन्त्री मोदीको विश्वकालभित्रको विकासकारी व्यक्तित्वको व्यापकता देख्नले यस कुरालाई अझै बढाउन सकिन्छ ।

सम्पूर्णगत तुल्याउने नै छ । तेस्रो, भारतका विभिन्न राज्यमा भारतीयका जी-२० का समारूहमा उपस्थित विदेशी यात्रालीहरूको नीतिको निवेश, पर्यटन विशेषज्ञ, स्वास्थ्य-शिक्षा संस्था आपालि गर्दा यी राज्यहरूमा वैदेशिक सहायता-सहयोगले नयाँ आयोजनाशिलता पार्ने नै भयो । चौथो, जी-२० को अध्यक्षताले भारतमा विभिन्न संस्था, अन्वेषण केन्द्र आदि गठनको घोषणा गरियो । जस्तै- गुजरनात पारम्परिक ओखतीमुलको केन्द्रको उद्घाटन विवर स्वच्छ सम्पाठका महानिर्वाहको मै । तसर्थ लोवल साउथको स्ट्रेटर एफ एसकेस्लेस, आरोगेयमेन कार्ययोजना, तरण कुटीनीनाजहरूको मञ्च, छात्रवृत्ति विज्ञान र टेक्नोलजी केन्द्रको स्थापना पनि भारतमै गरिने भयो । पाँचौ, समपूर्ण विश्वलाई भारतले आफ्नो स्वतन्त्रता प्राप्तिपनि प्राप्त गर्नका साथै भारतको चौतर्फी विकास देखाउने ठूलै अवसर प्राप्त गर्छ ।

आधुनिक भारतको इतिहासमा 'ग्रुप अफ २०' ले ल्याएको आशा-जोस-आस्था र विश्वव्यापी छविले आज सारा भारतीय गौरवान्वित छन् । अझै धेरै टाढो जानु छ, यो राष्ट्र र यहाँका नागरिक-बासिन्दाहरूलाई ।

भ्रष्टाचार : मानव अधिकार उपभोगमा चुनौती

दुर्गा पोखरेल

सर्वजनिक पदधारण गरेको व्यक्तिले जातीयजाती वा लोपबर्हीले जिम्मेवारी वहन नगर्नु वा आफ्नो अधिकार नभएको काम गर्नु, व्यक्तित्वगत लाभ वा स्वायत्तपुर्तिका लागि अस्तित्वयारको दुरुपयोग गर्नु भ्रष्टाचार हो । यसले सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा प्ररक्षित असर पाउँछ, सार्वजनिक जवाफदेही र पारदर्शितामा प्रभाव पाउँछ । यसबाट आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार, स्वास्थ्य, शिक्षा, आवास, खानेपानी लगायतका नागरिकको जीविकोपार्जनमा असर पर्छ । दलित, महिला, आदिवासी, जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक लगायत विभिन्न वर्ग, क्षेत्र र समुदायको अधिकार संरक्षणको सुनिश्चितता हुन सव्देन एवं न्यायमा पहुँच पुग्न सव्देन । राज्यले दिने सेवासुविधाको सहज पहुँचमा बाधा पर्छ । अन्तर्गतला गरबी निवारण, गुणस्त्रीय जीवनशायन तथा राज्यको समग्र विकास र समृद्धिमा असर पर्छ ।

पछिल्लो समय भ्रष्टाचारले राजनीति, प्रशासन र सिंगो राष्ट्रलाई तरंगित बनाएको छ । नेपालमा भ्रष्टाचार विनाशमा पनि नभएका होइनन्; लाउडा, धर्मजा र ओम्नीजस्ता भ्रष्टाचारका ठूलूलाका प्रकरण भए । यस्ता घटनामा राजनीतिक दलहरूका शीर्षस्थ नेतृत्वको संलग्नता देखिएकाले छानविन तथा कारवाही प्रक्रियालाई कमजोर बनाइयो । अहिले नक्कली भुटानी शरणार्थी प्रकरण बाहिर आएको छ । ललितानिवास प्रकरण पुनिले भए पनि पुनः यसलाई सकारात्मक चासोका साथ अगाडि बढाइएको छ । वर्तमान सरकारको यस कदमलाई सबै पक्षले सकारात्मक रूपमा लिए पनि स्वतन्त्र छानविन प्रक्रियाले निरन्तरता पाउनेमा उत्तिकै शर्षकितसमेत छन् । यी दुई घटनालाई हेर्दा भ्रष्टाचारले सार्वजनिक संस्थाहरूलाई कसरी ग्रस्त बनाउँदै छ भनेर हामी सजिलै अनुमान लगाउन सक्छौ । भ्रष्टाचार,

अनियमितता र अवस्थाचारक दुरुपयोग रोक्नका लागि कानुनी एवम् संवैधानिक व्यवस्था, राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरू भएका छन् तर भ्रष्टाचारको जालो भनि भन्नुभन्नु संस्थागत हुँदै गएको छ । अनुसूके राजनीतिक बल सरकारमा भए पनि भ्रष्टाचारका क्रियाशील व्यक्ति तथा सञ्जालको पहुँच यथावत् रहने गरेको तथा उल्लिखित घटनाहरूबाट प्रस्ट हुन्छ । न्यायालय, सार्वजनिक प्रशासन, शैक्षिक निकाय, स्वास्थ्य लगायत सबै क्षेत्रमा भ्रष्टाचार र अनियमितता प्रणालीकै रूपमा स्थापित हुँदै गएको छ ।

संस्कार व संसदीय समितिहरूको पहिलो र मुख्य काम जनप्रतिक्रिया कानुन निर्माण गर्नु हो। संविधान जारी भएको तीन वर्षभित्र संविधान अनुसूक हुने गरी कानुनको परिमार्जन र नयाँ कानुन निर्माण गर्नपनि दायित्व ससदलाई थियो। तर ससदले तदारुकताका साथ दायित्व निवाह गर्ने नसक्दा संविधान जारी भएको करिब अठार्ष वितिसंवत्सा पनि संविधान र मौलिक हकको कार्यान्वयनमा चुनौती देखिरहेरहेकै छ। यस्ताबाट स्वास्थ्य, शिक्षा, आवास, रोजगारी, अपंगाता अधिकार, शौचिक तथा लैंगिक अल्पसंख्यक लगायतका समुदायका मानव अधिकारको उपभोगमा प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष असर पारेको छ। सार्वजनिक प्रशासनबाट नागरिकले सहज रूपमा सेवा पाउन सकेका छैनन्। जुनसुकै सरकारी कार्यालयमा सेवा लिन जान्दापर्ने भने हामी जोकोहीले पनि चिनेजाँनेको सहयोग लिनुपर्ने वा विचौरालिकाको भर पर्नुपर्ने दुःखलाग्दो अवस्था छ।

न्यायालयमा भ्रष्टाचारकै कारण दण्डहीनता बढ्दै गएको छ। कानुनी राजनीतारू तजवीजी अधिकारीको दुरुपयोग, छान्नीकरण हस्तक्षेप लगायतका कारण वास्तविक पीडितले न्याय पाउन नसकेका उदाहरणहरू हाम्रासामु छन्। सर्वोच्च अदालतको आर्थिक वर्षमा २०७७/७८ को प्रतिवेदन अनुसार, पाँच वर्षे नापेका मुद्दा ३ हजार ६ सय ९१ वटा छन्। यस आर्थिक वर्षमा १७ प्रतिशत मात्र मुद्दा फछ्यौट भएको उक्त प्रतिवेदनले देखाएको छ। यसले दण्डहीनता प्रश्रय पाइरहेकै उजान गरछ।

सरकारका कामकारवाहीको अनुगमन, निगरानी,
खबरदारी गर्ने निकायले आफ्नो कार्यादेश बमोजिम

काम गन नसकेका गुनासालहरू सर्वसाधारणबाट सम्पन्न गर्छन् । पहिले यस्ता निजसमा पदाधिकारी र कर्मचारी निस्कनु भन्दा विगतमा उसले गरेका कामकाबालाई, शैक्षिक र कार्यगत क्षमता, दक्षता, अनुभव, निष्ठा, सदाचार लगायतलाई मल्ट्युव साथ हेर्ने गर्थ्यो । तर अहिले यस्ता निजसमा राजनीतिगत दलहरूसँग निकट वा तिनका आफन्त, पैसालाईले ठाउँ पाउँछन् । त्यसैले यी निजसले आफ्नो दायित्व निवाह गर्न सकिनेका छैनन् ।

ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेसनल अनुसार, सन् २०२२ मा नेपाल भ्रष्टाचारमा ११७ औँ स्थानमा छ । भ्रष्टाचार बढ्दै जाँदा सुशासन कमजोर बन्छ । जवाफदेही, सदाचार, पारदर्शिता, उत्तरदायित्वमा ह्रास हुँदै गइरहेको । यसका कारण दाउडहीताले प्रथम पाउँछन् र मानव अधिकारको उपभोगमा चुनौती उत्पन्न हुन्छ ।

कानून र संरचना

नेपालको संवधानले सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, पारदर्शी, भ्रष्टाचारमुक्त,

जानउत्तरदायी र सहभागितामूलक बनाउदै
राज्यबाट प्राप्त हुने सेवासुविधाका जनताको
समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरी सुशासनको
प्रत्याभूति गर्ने लक्षित लिएको छ। त्यस्तै
मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन गर्दै
विधिको मौलिक कायम राख्ने लगायतका नीति
एवम् शौकल हक्कले भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा
प्रत्यक्ष संरोकार राख्छन्। भ्रष्टाचार निवारण
ऐन, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान ऐन,
नियमावली र कार्यविधि, विशेष अदालत ऐन,
मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, सुशासन
व्यवस्थापन तथा सञ्चालन ऐन र नियमावली,
सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन र नियमावली
लगायतका दर्जनौं कानुनसमेत भ्रष्टाचार र
अभियोगसित रोक्नकै लागि बनाइएका छन्।
सार्वजनिक पद धारण व्यक्तिले गरेको
भ्रष्टाचारको अनुसन्धान, अभियोजन, निरोधात्मक
र प्रवर्द्धनात्मक कार्य गर्न अख्तियार दुरुपयोग
अनुसन्धान आयोग छ। भ्रष्टाचार सन्ध्वनी
मुद्दाको न्यायिक निरूपण गर्ने विशेष अदालत छ।

भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि यसको मूल जरोमै पुगनुपर्छ । त्यो मूल जरो हो- खर्चिलो र अपारदर्शी निर्वाचन । निर्वाचन प्रणालीलाई कम खर्चिलो र पारदर्शी बनाउन राजनीतिक दलहरूकै मुख्य भूमिका हुन्छ ।

संघीय संसद र संसदीय समितिहरूले भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि आवश्यक कानून निर्माण गर्न लया परामर्शन गर्छन् । महालेखापरिषद्को कार्यलयले सरकारको कार्यालय वा सरकारी/प्राथमिक/प्राथमिकता देहाका संस्थाहरूको लेखापरिषद्को कार्यालय र आर्थिक अंतिमतामा रोक्ने गर्छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि सूचना संकलन, अनुगमन र प्राविधिक परीक्षणका लागि राष्ट्रिय सतहका केन्द्र । सार्वजनिक खरिदको अनुगमन र नियमन सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले गर्छ । प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा मुलुकमा भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासन सुवर्द्धनको कार्यमा प्रमुख जिम्मेवारीसहित न्यायिकीयवच समन्वय गर्छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि हामीसँग र्जनमान्यता बढी कानून र संरचना छ । अहिलेवा दरुपयोग अनुसन्धान आयोगको कार्यक्षेत्र वर्ष २०७८/७९ को प्रतिवेदन अनुसार पछिल्लो एक वर्षमा २४ हजार ३ सय ३९ मुद्दा दर्ता भएका छन् ।

अबको बाटो

भ्रष्टाचारविरुद्धको संयुक्त राष्ट्र संघीय महासम्मेलन-२००३ को नेपाल पक्षराष्ट्र हो। राष्ट्र संघले सन् २००८ मा मानव अधिकार भ्रष्टाचारका विषयमा संकल्प प्रस्तावसमेत पारित गरेको छ। पक्षराष्ट्रको हैसियतले पनि भ्रष्टाचार नियन्त्रणलाई प्रभावकारी बनाउने सन्देशदाचर र जवाफदेही कायम गरी सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई नागरिकमैत्री बनाउने एवम्

सार्वजनिक सम्पत्तिको उचित व्यवस्थापनको लागि दायित्व नेपाल सरकारको हुन्छ। साथै सरकारको ढुकुटीको दुरुपयोग गर्ने, ठूलो रकम हिनानिमा पार्ने अक्षय्यारप्राप्त अधिकारीलाई कानूनको दायरामा ल्याउन नेपाल सरकारको दृढ इच्छाशक्ति हुनुपर्छ। भ्रष्टाचार नियन्त्रणको लागि यसको मूल जगमै पुर्नपुर्छ। त्यो मूल जग हो- खर्चिलो र अपराधशैली निर्वाचन। प्रथमतः निर्वाचन प्रणालीलाई कम खर्चिलो र पारदर्शक बनाउन राजनीतिक दलहरूकै मुख्य भूमिक हुन्छ। जवसम्म स्वच्छ, निष्पक्ष र पारदर्शक निर्वाचन प्रणाली व्यवहारमा लागू हुँदैन तबसम्म जुनसुकै दल र नेतार सरकारमा आए पनि भ्रष्टाचारविरुद्ध दितो कदम उठाउन सक्दैनन्। उनीहरू सरकारी श्रोत र राज्यशाक्तिको दुरुपयोग गरी निर्वाचनमा भएको खर्च उठाउन सक्ने सरकारमा पकड जमाउन बढी केन्द्रित हुन्छन्। यसले गर्दा सेवा प्रवाह, विकास व्यवस्थापन पारदर्शिता, जवाफदेहिता, शुसासन, लोकतन्त्र सबै पक्ष कमजोर बन्छन्। संसद्मा पनि विधि निर्मातोलै प्रार्थमिकता पाउन सक्दैन। यसले अन्ततोगत्वा मानव अधिकारको उपभोगमा असर पार्छ।

संसदमा हुने अन्य बहसलाई निरुत्साहित गर्ने सांसदहरू कानून निर्माणमा केन्द्रित हुनपुग्छन् । कानून कायान्ययनमा जिम्मेवार नियुक्तहरूले शान्त सहनशीलताको नीति अवलम्बन गर्दै उच्च मनोबलका साथ भ्रष्टाचारको स्तन्त्र, स्वच्छ र निष्पक्ष आन्वेषणमार्फत दोषीलाई कानुनी दायरामा ल्याउनुपर्छ । भ्रष्टाचार नियन्त्रणका लागि कानून र संरचना मात्र भएर पुग्दैन । परिचायक, सामाजिक र राष्ट्रिय रूपमा स्वयंसेवी खबरदारीसमेत आवश्यक हुन्छ । समाजले कुनै पनि व्यक्ति, कर्मचारीको आम्दानी र खर्चलाई निगरानी गर्ने र सामाजिक बहिष्कार गर्ने क्षमता राख्नुपर्छ । शक्ति, पैसा र पुँजीलाई सर्वोपरि मान्ने हाब्रो सामाजिक नियन्त्रण परिवर्तन गर्न सकिएन भने भ्रष्टाचार संस्कृत्रण कायमै सीमित भएर जसले गर्दा मानव अधिकार उपभोगको बतावारणर गर्न सकिँचता छैन । त्यसैले हामी जो जहाँ जस्तै भूमिकामा छन्, त्यहाँबाट अठोटका साथ भ्रष्टाचार नियन्त्रणमा लाग्नुपर्छ ।

काान्तिपुर

अर्थ वाणिज्य

ekantipur.com

संगलबार, ११ भदौ, २०८० | Tuesday, September 5, 2023

<div>विदेशी मुद्रा</div>		
अमेरिकी डलर	१३२.६५	मुन
युरो	१४३.९३	रु. ११३०००.००
पाउन्ड स्टेर्लिङ	१६४.०१	
अस्ट्रेलियन डलर	८५.५९	
कतारी रियाल	३६.३८	बाँदी
राष्ट्र बैंकको आधारमा		रु. १४६५.००

ब्याज अनुदानको कर्जा प्रभावकारी नभएका बेला अर्को त्यस्तै कार्यक्रम !

आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रका लागि उत्पादन, रोजगारी र नवप्रवर्तनलाई प्रोत्साहन गर्न अनुदानमा बीउ पुँजी, ३ प्रतिशत ब्याजदरको कर्जालगायत सुविधासहितको नयाँ कार्यक्रम ल्याइँदै

■ यज्ञ बऽजाउँ (काठमाडौँ)

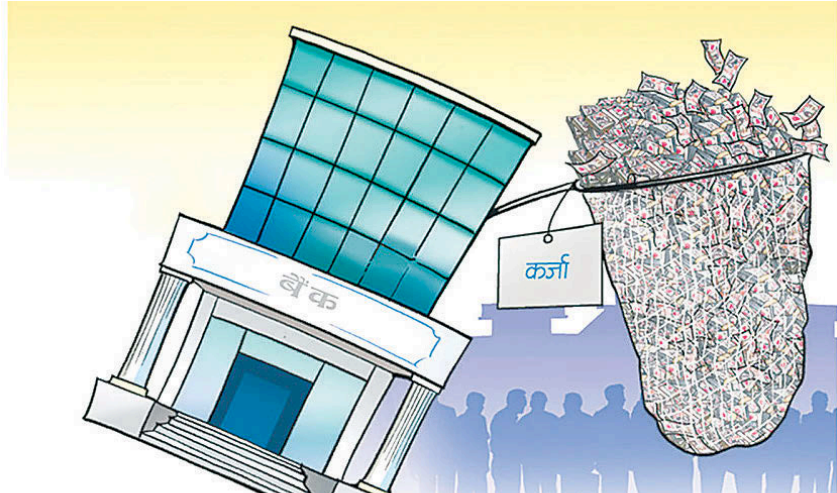
ब्याज अनुदानको सहूलियत कर्जा कार्यक्रमको प्रभावकारितामा प्रश्न उठिरहेका बेला सरकारले फेरि त्यस्तै प्रकृतिको सस्तो ब्याजको कर्जा कार्यक्रम ल्याउन लागेको छ। आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रका लागि उत्पादन, रोजगारी र नवप्रवर्तनलाई प्रोत्साहन गर्ने भन्दै सरकारले उत्पादनको प्रकृतित हेरेर अनुदानमा बीउ पुँजी, ३ प्रतिशत ब्याजदरको कर्जालगायत सुविधासहितको नयाँ कार्यक्रम ल्याउन लागेको हो। यसका लागि राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयका अधिकारी संलग्न समितिले निर्देशिकाको मस्यौदा तयार गरिसकेको छ।

'राष्ट्रिय उत्पादन र रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, ०८०' नाम दिइएको उक्त मस्यौदा तयार भए पनि अन्तिम टुंगो लगाउन बाँकी रहेको अर्थ मन्त्रालयका प्रवक्ता धनीराम शर्माले बताए। 'निर्देशिकाको मस्यौदामा छलफल गरेर टुंगो लगाउन बाँकी छ,' उनले भने, 'मस्यौदामा कर्जा, अनुदान, बीउ पुँजिलगायत विकल्प छन्। यसको कार्यान्वयन पालिकामा गर्ने भनिएको छ।' निर्देशिकाको मस्यौदामा सबै पालिकामा एकै पटक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने विषय समेटिएको छ। 'व्यावसायिक योजना र सम्भावनाका आधारमा पालिकामा उक्त कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने योजना छ, मस्यौदामा सबै पालिकामा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने भनिएको छ। तर, एकै पटक सबैमा जान सकिन्न,' उनले थपे, 'ब्याजदरबारे अहिले टुंगो लागिसकेको छैन।' सक्दो छिटो कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने भनिएकाले भदौअघिै निर्देशिकालाई अन्तिम रूप दिइने प्रवक्ता शर्माले जनाए।

ब्याज अनुदानको सहूलियत कर्जा दुर्पयोग भएकाले सरकारको ठूलो लगानी बालुवामा पानी खन्याए सरह भइरहेको छ। यस्तो बेला सरकारले फेरि उस्तै कार्यक्रम ल्याउन नहुने जानकारी बताउँछन्। प्रभावकारी नियमनको अभाव र लक्षित वर्गसम्म नपुग्दा अहिलेका नगद अनुदानका कार्यक्रम असफल भएको अर्थवद् डिल्लीराज खनाल बताउँछन्। 'विपन्न वर्ग, ब्याज अनुदानको सहूलियत कर्जालगायत कार्यक्रममा लक्षित वर्गको पहुँच पुगेन, एक क्षेत्रमा भनेर अन्य क्षेत्रमा लगाइयो, सुविधा पहुँचवाला र ठूला किसानले मात्र लिए,' उनले भने, 'यस्तो प्रवृत्तिमा सुधार नगरी फेरि त्यस्तै कार्यक्रम ल्याउनुहुन्न।'

यद्यपि विगतका गल्ती सुधार्दै उत्पादन र उत्पादकत्वसँग जोडेर प्रभावकारी नियमन तथा पालिकाबाट लागु गर्ने गरी नयाँ कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने उनको सुझाव छ। विगतका गल्ती र विकृतिमा सुधार नल्याई अहिलेकै जस्तो अवस्थामा त्यस्तै कार्यक्रम ल्याइनुहुन्छ,' उनले थपे, 'नत्र स्रोतको दुरुपयोग भइरहन्छ।'

सरकारले चालु आर्थिक वर्षको बजेट वक्तव्यमा घोषित व्यवस्था कार्यान्वयनका लागि निर्देशिका तयार गर्न लागेको हो। 'स्वदेशमै उत्पादन र रोजगार' नारासाथ स्थानीय आर्थिक सम्भावनाका आधारमा उत्पादन र रोजगारी बढाई आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र विकास गर्न सबै पालिकामा राष्ट्रिय उत्पादन र रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिने व्यवस्था बजेटमा छ। 'यस कार्यक्रमलाई मूलतः कृषिको व्यवसायीकरण, लघु तथा साना उद्योग प्रवर्द्धन र सूचना प्रविधि तथा पर्यटन क्षेत्रको विकासमा केन्द्रित गरिनेछ। बाँँकी र उपयोगावहीन जमिनको

यस्ता छन् सुविधा

- परियोजनालाई ३ प्रतिशत ब्याजमा ऋण**
- ऋणको अभिलेख सम्बन्धित पालिकाले राख्ने**
- परियोजनाको अवधि १ वर्षदेखि बढीमा ५ वर्ष**
- पशुपन्छीपालन, जडीबुटी, वन्य पशुपन्छी क्षेत्रमा ५५ प्रतिशत लगानी**
- लघु, घरेलु, साना तथा मझौला उद्योगमा २० प्रतिशत लगानी**
- पर्यटन (होमस्टे, एग्रो रिसोर्ट, होटल) मा १० प्रतिशत लगानी**
- सूचना प्रविधि विकास तथा सेवा केन्द्रमा १० प्रतिशत लगानी**
- उत्पादन तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने अरू क्षेत्रमा ५ प्रतिशत लगानी**

उपयोग गरी उद्यम गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ,' बजेट वक्तव्यमा भनिएको छ, 'पालिकाको समन्वय र सहकार्यमा सञ्चालन हुने यस कार्यक्रमको निर्देशिका साउनभित्र तर्जुमा गरिनेछ।' कार्यक्रमका लागि सरकारले ७ अर्ब रुपैयाँ विनियोजन गरेको छ।

ब्याज अनुदानको सहूलियतपूर्ण कर्जा कार्यक्रमको प्रभावकारितामा प्रश्न उठिरहेका बेला किन त्यस्तै प्रकृतिको नयाँ योजना ल्याउन लागिएको भन्ने कान्तिपुरको जिज्ञासामा प्रवक्ता शर्माले भने, 'यी दुई कार्यक्रमको प्रकृति फरक छ। अहिलेको सहूलियतपूर्ण कर्जा कार्यक्रम राष्ट्र बैंकको निर्देशनभित्र रहेर बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कर्जा दिने हो। तर यो शीर्षकमा प्रवाह भएको कर्जाको सदुपयोगितामा प्रश्न उठेकाले त्यसलाई पुनर्मूल्यांकन गर्ने भनिएको छ। राष्ट्र बैंकले पनि स्वतन्त्र विज्ञाफर्त कर्जाको उपयोगिताबारे अध्ययन गराइरहेको छ। तर यस कार्यक्रममा बैंकले नभई सरकारले पालिकालाई पैसा दिने हो। ऋणी छनोट गर्नेदेखि सबै अधिकार पालिकालाई हुन्छ।'

हाल सञ्चालनमा रहेको ब्याज अनुदानको सहूलियतपूर्ण कर्जाको सदुपयोगिताबारे गुनासो बढेपछि सरकारले चालु आर्थिक वर्षको बजेटमा यसबारे प्रभावकारी अध्ययन गर्ने भनिएको छ। 'उत्पादन

अभिवृद्धि, आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन, उद्यमशीलता विकासलगायत उद्देश्य राखी सहूलियतपूर्ण ब्याजमा प्रवाह भइरहेका कर्जाको प्रभावकारिता अध्ययनका आधारमा सहूलियतपूर्ण कर्जाका लागि ब्याज अनुदानसम्बन्धी कार्यक्रमलाई पुनर्संरचना गरिनेछ,' बजेटमा भनिएको छ, 'यस कार्यक्रमअन्तर्गत ब्याज अनुदानका लागि ११ अर्ब ५९ करोड विनियोजन गरिएको छ।'

नेपाल राष्ट्र बैंकले पनि गत आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा सहूलियत कर्जाको सदुपयोगिता र प्रभावकारिता सम्बन्धमा स्वतन्त्र लेखापरीक्षकमार्फत अध्ययन गरिने घोषणा गरेको थियो। 'उत्पादनमूलक क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह बढाउने उद्देश्यले सञ्चालनमा रहेका पुनर्कर्जा सुविधा, सहूलियतपूर्ण कर्जा, विपन्न वर्ग कर्जालगायत तोकिएको क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह गर्नुपर्ने कार्यक्रमको सदुपयोगिता र प्रभावकारिता सम्बन्धमा अध्ययन गरिनेछ,' गत आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीतिमा भनिएको छ। सोही घोषणाअनुसार राष्ट्र बैंकले उक्त कर्जाको प्रभावकारिताबारे अध्ययन थालेको छ। यसअनुसार उक्त कर्जा दुर्पयोग भएको, अन्य कर्जाको ब्याज तिर्न पनि सहूलियत कर्जा लिएको, प्रयोगअनुसार उपयोग नभएको प्रारम्भिक अध्ययनमा देखिएको सोतले बताएको छ।

जुन उद्देश्यका लागि कर्जा लिएको हो, ऋणीले

त्यसबोहेक धरजगालगायत क्षेत्रमा लगानी गरेको र बैंक र नियामक निकायले प्रभावकारी नियमन गर्न नसक्दा ब्याज अनुदानको सहूलियत कर्जा कार्यक्रमको प्रभावकारिता नदेखिएको राष्ट्र बैंकका पूर्वकार्यकारी निदेशक एवं अर्थवद् नरबहादुर थापाले बताए। 'यस कार्यक्रमअन्तर्गत सवा २ खर्ब रुपैयाँभन्दा बढी कर्जा प्रवाह भएको छ। तर उत्पादन र उद्यमशीलताको विकास भएन। यसले ठूलो कर्जा धरजगालगायतमै लगानी भएको पुष्टि हुन्छ,' उनले भने, 'कर्जा कार्यक्रमलाई उत्पादनसँग नजोडिएको र प्रभावकारी नियमन हुन नसक्दा सफल भएन।'

खासगरी प्रत्यक्ष रूपमा उत्पादनसँग जोडिने, आधुनिक प्रविधि प्रोत्साहन हुने, मूल्यशृंखला (भ्यालु चेन), सूचना प्रविधिलाई जोड दिने, साना तथा मझौला पर्यटन व्यवसायीको पहुँच हुने र सूचना प्रविधिमा प्रोत्साहन हुने गरी नयाँ क्षेत्रमा सरकारले नयाँ कार्यक्रम ल्याउन सक्ने उनको सुझाव छ। 'विगतमा असफल भएकै भरमा नयाँ कार्यक्रम नल्याउने भन्ने हुँदैन,' उनले भने, 'विगतका गल्ती सुधार गर्दै नयाँ ढंगले सञ्चालन हुने, उत्पादन, उत्पादकत्व र रोजगारी सिर्जनामा जोडिने, दुर्पयोग नहुने र प्रभावकारी नियमनको प्रतिबद्धतासहित कार्यक्रम ल्याउन सकिन्छ।'

ब्याज अनुदानको सहूलियत कर्जा कार्यक्रमअन्तर्गत गत असारसम्म १ लाख ४५ हजार ७ सय ७८ ऋणीलाई १ खर्ब ९७ अर्ब ६ करोड कर्जा लगानीमा रहेको राष्ट्र बैंकको तथ्यांक छ। यसमध्ये कृषि तथा पशुपन्छी व्यवसाय कर्जाअन्तर्गत ६० हजार ३ सय ५० ऋणीलाई १ खर्ब ३५ अर्ब ७६ करोड, महिला उद्यमशीलअन्तर्गत ८२ हजार ७ सय १८ महिला उद्यमीलाई ५८ अर्ब ३८ करोड प्रवाह भएको कर्जा लगानीमा छ। अन्य शीर्षकअन्तर्गत २ हजार ७ सय १० ऋणीलाई प्रवाह भएको २ अर्ब ९१ करोड कर्जा लगानीमा छ। यस कार्यक्रममा गत असारसम्म ब्याज अनुदानका लागि मात्र सरकारले २२ अर्ब ३९ करोड रुपैयाँ खर्चिएको छ।

गत आर्थिक वर्षकै ब्याज अनुदानवापत बैंक तथा वित्तीय संस्था, विमा कम्पनी र निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषलाई सरकारले तिर्नुपर्ने ८ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी भुक्तानी गर्न बाँकी छ। यस शीर्षकमा सरकारले भुक्तानी गर्नुपर्ने उल्लिखित रकम पछिछलो नौ महिना (गत आर्थिक वर्षका तीन त्रैमास वा असोजदेखि असारसम्म) को हो। गत असोजदेखि ती निकायले पनि सरकारबाट पाउनुपर्ने रकम नपाएको राष्ट्र बैंक सोतले बताएको छ। चालु आर्थिक वर्षमा यो कार्यक्रमअन्तर्गत सरकारले ११ अर्ब ५९ करोड रुपैयाँ विनियोजन गरेको छ। उक्त रकमले गत वर्षको बाँकी र चालु आर्थिक वर्षको दायित्व भुक्तानी गर्न अपुग हुने अर्थ मन्त्रालय स्रोतले बताएको छ।

यसैबीच सरकारले 'स्थानीय आर्थिक सम्भावनाका आधारमा उत्पादन र रोजगारीका अवसर वृद्धि गरी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको विकास गर्ने' उद्देश्यले सहूलियत ब्याजको नयाँ कार्यक्रम लागु गर्ने तयारी गरेको छ।

निर्देशिकाको मस्यौदा जस्ताकै तेस्तै पारित भए यो कार्यक्रम कृषिको व्यवसायीकरण, लघु तथा घरेलु उद्योग प्रवर्द्धन, सूचना प्रविधि, पर्यटन क्षेत्रको विकास र उत्पादन तथा रोजगारीमा प्रत्यक्ष सहयोग गर्ने अन्य क्षेत्र गरी पाँच क्षेत्रमा यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। पालिकासँगको सहकार्यमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमअन्तर्गत बाँँको र उपयोगावहीन जमिन उपयोगी गरी उद्यम गर्न प्रोत्साहित गरिने निर्देशिकामा उल्लेख छ। **बाँँकी पृष्ठ १०**➔

असोजमै चल्ला द्रुत बस सेवा ?

ट्राफिक जाम बढी हुने सूर्यविनायकदेखि रत्नपार्क खण्डमा कुन लेनबाट द्रुत बस चल्छ भन्ने विषय नै टुंगिएन

■ विमल खतिवडा (काठमाडौँ)

सूर्यविनायक-रत्नपार्क द्रुत बस सेवा असोज १ देखि सञ्चालन गर्ने भनिए पनि त्यसका लागि तयारीको काम नभएको पाइएको छ। गत साउनमा काठमाडौँ उपत्यकाको ट्राफिक जाम व्यवस्थापन गर्ने गरी भौतिक पूर्वाधार तथा यातायातमन्त्री प्रकाश ज्वालाले असोज १ वाट द्रुत बस सेवा सञ्चालनमा ल्याइने भन्दै तयारी थालिएको दावी गरेका थिए।

दैनिक ट्राफिक जाम हुने सूर्यविनायकदेखि रत्नपार्क खण्डमा कुन लेनबाट द्रुत बस चल्छ भन्ने विषयमै अझै अन्त्योल छ। पूर्वाधार निर्माणको जिम्मेवारी पाएको सडक विभागसमेत असोज पहिलो साताबाट उक्त बस सेवा सञ्चालनमा ल्याउन कठिन हुने बताउँछ। ट्राफिक जाम जामले गर्दा समयमै गन्तव्यमा पुग्न यात्रुलाई समस्या भएपछि द्रुत बस सेवाको अवधारणा ल्याइएको मन्त्रालयले जनाएको छ। अहिले द्रुत बस कसरी चलाउने भनेर पूर्वाधार निर्माणलगायतबारे डिजाइनको काम भइरहेको सडक विभागका कारुपले निर्देशक एवं प्रवक्ता रामहरि पोखरेलको भनाइ छ।

'त्यसको फाइनल रिपोर्ट केही दिनभित्र आउँछ,' उनले भने, 'असोज पहिलो साता नभए पनि त्यही महिनाभित्र बस चलाउन मिल्ने गरी तयारी गरिरहेका छौं।' छुट्टै लेन नभएको र अहिले भएकै लेनलाई व्यवस्थापन गरेर माफिङ गर्दै बस सेवा सुरु गर्ने तयारीमा रहेको सडक विभागको भनाइ छ। लेन थप्न सक्ने अवस्था नभएको प्रवक्ता पोखरेलले बताए। केही समयअघि लगातार वर्षा हुँदा फिल्डमा गएर काम गर्न समस्या भएको विभागको भनाइ छ। बस सञ्चालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार सूर्यविनायकदेखि रत्नपार्कसम्म बनाउनुपर्नेछ। बस स्टप कहाँ-कहाँ हुने, भाडादर कति तोक्नेलगायत निर्णय सम्बद्ध निकायबाट हुन सकेको छैन।

गत साउन ४ मा भौतिक मन्त्रीस्तरिय निर्णयअनुसार तत्कालका लागि द्रुत बस सेवा अत्यधिक ट्राफिक जाम हुने समय विहान ९ देखि ११ र साँझ ४ देखि ६ वजेसम्म सञ्चालन गरिने उल्लेख थियो। त्यसका लागि ४० सिटभन्दा माथिका करिब २५ बस सञ्चालनमा ल्याउने

तयारी गरिएको मन्त्रालयले जनाएको छ। 'बस चलाउन डेटिकेटेड लेन चाहिने भए पनि अहिले कतै एक र कतै दुई लेन सडक छ, त्यसैले तत्काल उक्त बस चलाउन कठिन छ,' मन्त्रालयका एक उच्चपदस्थ कर्मचारीले भने, 'बस द्रुत बस चलाउने राम्रो कुरा भए पनि त्यसअनुसार पूर्वाधार निर्माण भएको छैन।'

उक्त बस सेवाका लागि सडक लेन बनाउन सडक विभाग र बसको आकार प्रकार, सफाई तथा रोड पर्मिटको व्यवस्था मिलाउन यातायात व्यवस्था विभागलाई मन्त्री ज्वालाले गत साउनमै निर्देशन दिए पनि ती निकायले अहिलेसम्म काम सकेका छैनन्। अहिले धेरै ट्राफिक जाम हुँदा सूर्यविनायकदेखि रत्नपार्क पुग्न १ घण्टा ३० मिनेट लाग्ने गरेको छ। द्रुत बस सेवा सञ्चालनमा आए ४५ मिनेटमा पुग्न सकिने यातायात व्यवस्था विभागको दावी छ। उक्त बस सेवाका लागि मोबाइल एप बनाइने भनिए पनि अहिलेसम्म यसका लागि केही काम भएको छैन। विभागका अनुसार द्रुत बस सेवा कुन समयमा कुन ठाउँमा आइपुग्यो भनेर एपमा हेर्न मिल्ने गरी बनाइने जनाइएको छ।

ट्राफिक जामले समस्या भइरहे हुँदा द्रुत बस अत्यावश्यक रहेको यातायातविज्ञ आशिष गजुरेलले बताए। 'धेरै समयअघिदेखि सार्वजनिक यातायातलाई सुधार गर्ने चर्चा चलेको हो, त्यसका लागि बस प्यापिट ट्रान्जिट चलाउने भनेर धेरै चरणमा अध्ययन भए,' उनले भने, 'आर्थिक र सामाजिक रूपमा चलायमान बनाउन सार्वजनिक यातायातमा सुधार आवश्यक छ।' गफभन्दा द्रुत बस छिटो चलाउने गरी कार्यान्वयनमा जान आवश्यक रहेको उनको भनाइ छ।

'बस प्यापिट ट्रान्जिटमा छुट्टै डेटिकेटेड लेन हुन्छ, ट्राफिक लाइटमा प्राथमिकता दिइन्छ, समय तालिका बनाएर बस चलाईन्छ, आगमदायी र सुधारिएको बस सेवा बस प्यापिट ट्रान्जिट हो,' उनले भने, 'चक्रपथ पूरै विस्तार भएको भए उक्त बस सेवा त्यहाँ चलाउन सकिन्थ्यो। यसको किकल्का रूपमा सूर्यविनायक-रत्नपार्क खण्डलाई लिइएको हो।' जसको दूरी करिब १८ किमि छ। जतिसक्ने चाँडो पूर्वाधार तयार गरेर अहिले चलि्रहेका बसभन्दा सुधारिएका बस सञ्चालनमा ल्याउनुपर्ने गजुरेलको सुझाव छ।

सरकारले रोजगारदाता देशका राजदूतलाई छलफलमा बोलायो

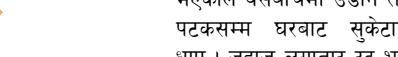
काठमाडौँ (कास)- सरकारले वैदेशिक रोजगारका बर्दालिंदो अवस्थामाथि छलफल गर्न प्रमुख गन्तव्य देशका राजदूत बोलाएको छ। श्रम मन्त्रालयको अनुरोधमा परराष्ट्र मन्त्रालयले खाडी, मलेसिया र युरोप क्षेत्र हेर्ने राजदूत बोलाएको हो। राजदूतहरूसँग भदौ २५, २६ र २७ मा वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित विषयमा छलफल गर्न लागिएको हो।

सेवा शुल्क, युरोपमा देखिएको अवसर, घरेलु श्रमिकको अवस्था र ठगी नियन्त्रणसँग सम्बद्ध विषयमा राजदूतहरूसँग विस्तृत छलफल गरी सुझाव लिन लागिएको श्रम मन्त्रालयका रोजगार व्यवस्थापन महाशाखाका प्रमुख राजीव पोखरेलले जनाए। 'हामीले आप्रवासन नीति बनाउन मस्यौदा तयार गरिरहेका छौं। वैदेशिक रोजगारको व्यवस्थापनलाई अझ पारदर्शी बनाउने र श्रमिकको सुरक्षालाई प्राथमिकता दिइरहेका छौं,' उनले भने, 'यसमा राजदूतहरूसँग सुझाव निकै महत्त्वपूर्ण हुनेछ।'

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयले सुझावका लागि परराष्ट्र मन्त्रालयमा पठाइएको श्रमिक भर्ना प्रक्रियासँग सम्बद्ध महत्त्वपूर्ण फाइल परराष्ट्र मन्त्रालयमा थन्काइरहेको अवस्थामा राजदूतहरूसँग विस्तृत छलफल गर्न लागिएको हो। परराष्ट्र मन्त्रालयले युरोपको मागपत्र

प्रमाणीकरण, जापानको निर्दिष्ट सीपयुक्त श्रमिकसम्बन्धी निर्देशिका, घरेलु श्रमिकको निर्देशिका र कोरिया जाने सीपयुक्त श्रमिकलाई पठाउने फाइलहरूमाथि सुझाव नदिई राखेको हो।

युरोपमा नेपाली श्रमिकको उच्च माग भएपछि श्रम मन्त्रालयले मागपत्र प्रमाणीकरणलाई सहजीकरण गर्न सशोधन गर्न बनाइएको वैदेशिक

राजदूतसँग भदौ २५, २६ र २७ मा वैदेशिक रोजगारीसँग सम्बन्धित विषयमा विमर्श

रोजगारसम्बन्धी मागपत्र जाँच निर्देशिकालाई परराष्ट्रले अड्काएर राखेको छ। गत जेठदेखि युरोपको मागपत्र प्रमाणीकरण गरेको छैन। 'युरोपमा ४० हजार जनाको मागपत्र संस्थागत रूपमा नेपाली श्रमिक युरोप जानबाट वञ्चित छन्। आफ्नै किसिमले जानुपरेको छ। श्रमिक ठगीमा पनि परिरहेका छन्,' श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षामन्त्री शरत्सिंह भण्डारीले भने।

■ आनन्द गौतम (ताप्लेजुङ)

फुड्लिङ नगरपालिका-९ हाडदेवाका रामबहादुर लावुङ लिम्बूले जेठ २९ सोमबारका लागि काठमाडौँ जान नेपाल वायुसेवा निगमको कार्यालयबाट टिकट लिए। जेठ २९ सम्म आएको विमानमा उनले यात्रा गर्ने दिन खराब मौसमका कारण स्थगित भयो। गाडीमा यात्रा गर्न कठिन हुने, वाकवाकी लाग्ने भएकाले विमानमै यात्रा गर्नुपर्ने भएकाले यसबीचमा उडान तालिका हेर्दै तीन पटकसम्म घरबाट सुकेटार विमानस्थल धाए। जहाज लगातार रद्द भएपछि निगमका कर्मचारीलाई काठमाडौँवाट जहाज उड्ने निश्चित भएपछि, खबर गर्नु भनेर प्रतीक्षामा बसे। उनले भन्नुदै तीन महिना पखनुपर्थ्यो। सोमबार (भदौ १८) विहानी उडानमा उनी बल्न काठमाडौँ पुगे।

निगमको जहाजमा सोमबार काठमाडौँ जाने उनी एक्लो यात्रु थिए। सोमबारका लागि अरू चार जनाले पनि सम्पर्क गरेको निगमका निमित्त स्टेशन इन्चार्ज सचिन तिवारीले जनाए। तर विमान आउने विश्वास नभएर बिहानको गाडीमा उनीहरू भद्रपुर गए। ताप्लेजुङमा जहाज नचले धेरैजसो यात्रु भद्रपुर पुगेर जहाजबाट काठमाडौँ जान्छन्। ताप्लेजुङबाट भद्रपुर पुग्न गाडीमा कम्तीमा आठ घण्टा यात्रा गर्नुपर्छ। कतिपय गाडीवाटै काठमाडौँ जान्छन्। सोमबार काठमाडौँवाट भने सात जना यात्रु आएको तिवारीले जनाए।

०३१ सालमा निर्माण भएको सुकेटार विमानस्थलमा नेपाल एयरलाइन्सले ०३३

जेठ २६ पछि भदौ १८ मा सुकेटार विमानस्थलमा आएको नेपाल वायुसेवा निगमको जहाज चट्ट जडै ताप्लेजुङबाट काठमाडौँ जान हिँडेका एक्लो यात्री ।

देखि उडान गर्दै आएको छ। सीता एयरलगायत निजी कम्पनीले पनि पर्यटक र शनिवार उडान गर्छन्। निगमले अहिले

सोमबार, बिहीबार र शनिवार गरी तीन उडान तालिका राखेको छ। सीताले सोमबार र शनिवार गरी सातामा दुई उडान राखेको

विमानस्थल प्रमुख एटीसी उदय राजवंशीले बताए। तालिका रहे पनि चैतपछि विमान नआएको विमानस्थलले जनाएको छ। खराब

एक महिनापछि बाँडियो मल

प्रशासनले छड्के गरेर कालोबजारी गर्नेलाई कारवाही गर्न अनुगमन थालेपछि मात्र यहाँका व्यापारी तोकैकै मूल्यमा बेच्न सहमत

प्रकाश बराल

साउन १६ देखि गोदाममा थन्क्याइएको रासायनिक मल बागलुङका विक्रेताले एक महिनादेखि बल्न बेच्न थालेका छन् । मल चर्को मूल्यमा बेच्न पाउनुपर्ने माग गर्दै उनीहरूले मल गोदाममा थन्क्याएका थिए । अनुदानमा आएकाले सरकारले तोकैकै मूल्यमा बेच्न प्रशासन र आधिकारिक विक्रेता रहेको साट्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसनले आग्रह गर्दा व्यापारीले आनाकानी गरिरहेका थिए ।

मल नपाएर हैरानी खेपेका किसानको पक्षमा प्रशासन र पालिकाले मूल्यसूची तोकिदिएपछि एक महिनापछि बागलुङमा रासायनिक मल पाइन थालेको छ । प्रशासनले छड्के गरेर कालोबजारी गर्नेलाई कारवाही गर्न अनुगमन थालेपछि मात्र यहाँका व्यापारीले तोकैकै मूल्यमा बेच्न सहमत जनाएका छन् ।

सरकारले युरियाको प्रतिकिलो २१, डीएपीको ५२ र पोटासको ४० रूपैयाँ मूल्य तोकिएको थियो । तर व्यापारीले युरिया ३४, डीएपी ५९ र पोटास ४९ रूपैयाँमा बेचेका थिए । खुद्रा किन्न आउनेलाई उनीहरूले त्यसमा ५ रूपैयाँसम्म थप जोडेर पनि बेच्थे । कालोबजारी गरेको भन्दै प्रशासनले कारवाही गर्ने र वडाध्यक्षको संयोजकत्वमा वडा तहमै मल पठाएर तोकिएको मूल्यमा बेच्ने गरी प्रवन्ध गरेपछि मात्र व्यापारी मल बेच्न तयार भएका हुन् ।

‘हामीले वडा तहमै बेच्ने गरी प्रवन्ध गर्न लागेपछि व्यापारी बल्न तयार भएका छन्,’ सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारी चित्रांगत बरालले भने, ‘किसानलाई आवश्यक

परेका बेला व्यापारीले लुट मच्चाएका रहेछन् ।’ अब भने पालिकाले तोकैको मूल्यमा किसानले मल पाउनेछन् । कतिपय किसान धान र बर्खे वालीमा मल राख्न नपाएर निरन्तर सदरमुकाम धाउने गरेका थिए । ‘सूचना निस्क्रेपछि मैले बल्न मल पाएँ,’ बागलुङ नगरपालिका-१२ की संगीता रेग्मीले भनिन्, ‘पहिला त महँगो भनेका थिए, पत्रिकामा सूचना यस्तो छ भनेर देखाएपछि मात्र तोकैको मूल्यमा दिए ।’

सरकारी मूल्यमा व्यापारीहरूले प्लास्टिक भोलोको मूल्य जोडेर किलोको २५ रूपैयाँमा युरिया दिएको उनले बताइन् । बागलुङ नगरपालिकाले पत्रिकामा सूचना जारी गरेर रासायनिक मलको मूल्यसूची राखिदिएको थियो । कर्पोरेसनले विक्रेताको स्टोरसम्मै मल पुर्‍याएर बेच्ने व्यवस्था मिलाएको छ । ७० प्रतिशतसम्म सरकारले अनुदान दिएपछि विक्रेताले प्रतिकिलो युरिया १४ रूपैयाँ, डीएपी ४३ र पोटास ४० रूपैयाँमा मल किन्छन् ।

जगदम्बाले थाल्यो प्राइम बिलेट उत्पादन

काठमाडौँ (कास)- जगदम्बा

इन्टरप्राइजेजले ल्याडल रिफाइनिङ फर्नेस (एलआरएफ) प्रविधिमाफत नेपालमा प्राइम बिलेट उत्पादन थालेको छ । भूकम्पप्रतिरोधी ढन्डीका लागि आवश्यक प्राइम बिलेट नेपालमै पहिलो पटक जगदम्बाले उत्पादन थालेको कम्पनीको दावी छ । एफई ५०० डी गुणस्तरको फलामे ढन्डीको माग र प्रयोग बढ्दो छ, कम्पनीले जारी गरेको विज्ञप्तिमा भनिएको छ । जगदम्बा इन्टरप्राइजेजले जनशक्ति गोल्ड बान्डमा एफई ५०० डी ढन्डीको उत्पादन तथा विक्रीवितरण गर्दै आएको छ । वीरगञ्ज पथलैया औद्योगिक करिडोरको चोर्नीमा रहेको जगदम्बा इन्टरप्राइजेजले जीआई पाइप, ब्याक पाइप, टयुबलार पोल, हाइमास्ट पोल, फोब्रकेसन तथा अन्य फलामजन्य वस्तु उत्पादन गर्दै आएको छ ।

ब्याज अनुदानको...

कार्यक्रमका लागि सरकारले चालु आर्थिक वर्षमा ७ अर्ब बजेट विनियोजन गरेको छ । उक्त बजेट कृषि, पशुपन्छीपालन, जडीबुटी, वन्य पशुपन्छी क्षेत्रमा ५५, लघु, घरेलु, साना तथा मझौला उद्योग २०, पर्यटन (होमस्टे, फार्मस्टे, एग्रो रिसोर्ट, होटल) मा १०, सूचना-प्रविधि विकास तथा सेवा केन्द्रमा १० र उत्पादन तथा रोजगारीमा प्रत्यक्ष सहयोग गर्ने अन्य क्षेत्रमा ५ प्रतिशत लगानी गरिने निर्देशिकाको मर्यादामा उल्लेख छ । कार्यक्रमअनुसारको सुविधा पाउने ऋणीका लागि पनि निर्देशिकामा विभिन्न मापदण्ड तोकिएको छ ।

कार्यक्रमका लागि विभिन्न लगानीसम्बन्धी व्यवस्था तोकिएको छ । यसअनुसार कम्पनी वा सहकारी संस्थापक सदस्यको सेयर लगानीको हिस्सा कम्तीमा ५० प्रतिशत हुनुपर्नेछ । परियोजनाको प्रकृति हेरी २० देखि ४० प्रतिशत यस कार्यक्रममाफत लगानी गरिनेछ । बाँकी रकम प्रवर्द्धकहरूले बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट लिन सकेछन्, निर्देशिकामा भनिएको छ, ‘लगानीको ब्याजदर ३ प्रतिशत हुनेछ । ऋण व्यावसायिक परियोजना धितोमा कर्जा प्रवाह हुनेछ ।’

यस्तो कर्जाको अवधि बढीमा ५ वर्षको हुनेछ । यस कार्यक्रमअन्तर्गत ऋण प्राप्त गर्ने उद्यमी तथा उत्पादन सहकारीले आफूले प्राप्त गरेको कर्जाको रकम समान १६ किस्तामा ४ वर्षभित्र कर्जा भुक्तानी गरिसक्नुपर्नेछ । लगानी भएको पहिलो किस्ता प्राप्त भएको मितिले १ वर्षसम्मलाई ‘ग्रेस पिरियड’ मानिनेछ । यस अवधिमा किस्ता तिर्नुपर्नेछैन । ‘सामूहिक जमानीमा प्रवाह भएको कर्जासँग सम्बन्धित समूहको कुनै सदस्य काबु बाहिरको परिस्थिति उत्पन्न भई उद्यममा आबद्ध रहिरहन नसकेो स्थिति भए निजले आफ्नो हिस्सा बराबरको साँवा तथा ब्याज स्वयम् चुक्ता गर्नुपर्ने वा समूहका बाँकी सदस्यले त्यस्तो साँवा तथा ब्याज भुक्तानी गर्ने लिखित प्रतिवद्धताको कागजात पेश गर्नुपर्नेछ,’ निर्देशिकामा भनिएको छ । कार्यक्रमअन्तर्गत सहूलियतपूर्ण कर्जा लिई व्यवसाय सञ्चालन गर्ने व्यवसायी वा सहकारीले कर्जा स्वीकृत भई पहिलो किस्ता प्राप्त गर्नुअघि अनिवार्य रूपमा परियोजनाको विमा गर्नुपर्ने व्यवस्था पनि निर्देशिकामा छ । कार्यक्रमअन्तर्गत गरिने लगानी सहूलियतपूर्ण ऋणका माध्यमबाट हुने र लगानीको संरचनामा संयुक्त वित्त विधि अवलम्वन गर्ने तयारी छ ।

अर्थ संक्षेप

हेलो सरकारको सेवा प्रभावकारी बनाउन एनसेलको सहकार्य

काठमाडौँ (कास)- सरकारले प्रदान गर्दै आएको ‘हेलो सरकार’को टोलफ्री नम्बर ११११ को सेवालाई अर्भे प्रभावकारी बनाउन एनसेलले सरकारसँग सहकार्य गरेको छ । यससँगै अब एनसेलका ग्राहकले पनि ‘हेलो सरकार’को यो नम्बरमा नि:शुल्क कल गरी गुनासा राख्न सक्नेछन् । आइतवार ‘हेलो सरकार’को सेवालाई अर्भ विस्तारित बनाउँदै थालिएको सेवामा एनसेलबाट पनि हटलाइन नम्बरमा कल

गर्न सकिने घोषणा गरिएको हो । विस्तारित सेवाको उद्घाटन गर्दै प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले सरकार र जनताबीचको सम्बन्ध थप सुदृढ बनाउन ‘हेलो सरकार’ तीन सिफ्टमा चौबीसै घण्टा सञ्चालनमा आउनु खुसीको विषय भएको बताए । ‘जनगुनासा सुन्न हेलो सरकार उदाहरणीय संयन्त्र हो, सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई अर्भे प्रभावकारी बनाउनका सरकारसँग सहकार्य गर्न पाएकोमा हार्पित छौं,’ एनसेलका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा प्रवन्ध निर्देशक जाब्योर कायुमोभले भने ।

मुक्तिनाथका ५ कृषि संरचना

काठमाडौँ (कास)- मुक्तिनाथ कृषि कम्पनीले कृषिसँग सम्बन्धित विभिन्न ५ संरचना सञ्चालनमा ल्याएको छ । कम्पनीले इटहरी, बर्दibas, काठमाडौँ, बृटवल, सुर्खेत र धनगढस्थित प्रादेशिक कार्यालय सञ्चालनमा ल्याएको छ । स्याङ्जा र चितवनमा ‘फार्म उत्कृष्टता केन्द्र’, कृषिमा लगानी प्रवर्द्धनका लागि कृषि व्यवसाय परामर्श केन्द्र, किसानलाई दैनिक सेवाका लागि ‘कृषकसँग मुक्तिनाथ कल सेन्टर’, आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्समा आधारित ‘मुक्तिनाथ एप’ सञ्चालनमा ल्याएको छ । कृषि तथा पशुपन्छी विकास

मन्त्री वेदुराम भुसाल र राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष मीनबहादुर श्रेष्ठको सहभागितामा यी पाँच कृषि संरचनाको डिजिटल उद्घाटन गरिएको हो ।

ग्लोबलको नगद र चेक जम्मा गर्ने मेसिन

काठमाडौँ (कास)- ग्लोबल आईएमई बैंकले नगद तथा चेक जम्मा गर्ने १० मेसिन सञ्चालनमा ल्याएको छ । बैंकले ५ वटा क्यास डिपोजिटर र ५ वटा चेक डिपोजिटर मेसिन सञ्चालनमा ल्याएको हो । अब ग्राहकले आफ्नो अनुकूल समयमा बैंकमा रहेका क्यास तथा चेक डिपोजिटर मेसिनमाफत ग्लोबल आईएमई बैंकमा रहेको खातामा रकम जम्मा गर्न सक्नेछन् । काठमाडौँ उपत्यकामा कमलादी र न्युरोड तथा उपत्यकाबाहिर इटहरी, नारायणगढ र बृटवल शाखामा क्यास डिपोजिटर मेसिन सञ्चालनमा आएको बैंकले

जनाएको छ । चेक डिपोजिटर मेसिन काठमाडौँमा कमलादी, न्युरोड, कुलेश्वर तथा बाहिर पोखरा र वीरगन्ज शाखामा सञ्चालनमा आएको बैंकले बताएको छ । बैंकको कमलादी शाखामा आयोजित एक कार्यक्रमबीच नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका अध्यक्ष तथा बैंक सञ्चालक समिति अध्यक्ष चन्द्रप्रसाद ढकालले ती मेसिनको उद्घाटन गरे ।

नेपाल स्टक एक्सचेन्ज

१८ अठौ २०८० को कारोबार

कम्पनीको नाम	अधिल्लो दिनको मूल्य	अधिल्लो मूल्य	कारोबार संख्या	कुल कारोबार
युनिलिभर नेपाल	३५१८२	३५१००	२१०	२
राष्ट्रिय बीमा कम्पनी	१४४७६	१४८४०	६१९	४७
बोटलर्स नेपाल (तराई) लि.	१३२५१	१३३०१	३०	३
राष्ट्रिय बीमा कम्पनी प्रोमोटर सेयर	१४४००	१२४००	२३०	१२
साट्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन	१३१४१	१३४८	१८४७	६२
विशाल बजार कम्पनी	३८२५	३८२३१	१६०	१०
आलनिर्भर लघुवित्त	२०२६	२१८२	७१५	५४
सिटिजन इन्भेस्टमेन्ट ट्रस्ट	२०२९१	२०२४	४१७२	१०८
हिमालयन लिस्टिरी	१९२२	१९१५	९५१९	३७१
नेस्को संयुद्ध लघुवित्त	१८००१	१८१४	१९४५	४५
महिला लघुवित्त	१७६०	१७६०	४२१	२४
लाइफ इन्स्योरेन्स को	१४००३	१४१२	३५३१	४३
जिवन विकास लघुवित्त	१४०१	१४०१	१३४४	६८
फरवार्ड माइक्रोफाइनान्स	१३३०१	१३४३	१९४५	३५
उपकार लघुवित्त	१२३६	१२३९	१९२	१२
चन्द्रागिरी हिल्स	१२३५	१२३१	७३४६	६३
जात्या सामुदायिक लघुवित्त	११९२१	११६५	११९३	५१
बीबीबल् लघुवित्त वित्तीय संस्था	११४९	११३९	२८५	१७
स्वामिमान लघुवित्त	१०६८२	१०८४	६७	६
नेसनल लघुवित्त	१०७२	१०७५	४६५५	६७
युनिक नेपाल लघुवित्त	१०६९	१०७०	८७०	६८
सीवाईसी नेपाल लघुवित्त	१०८३	१०५०	७९४६	२०७
सीईडीबी हाइड्रोपावर	९८४९	९८०	८००३	१५३
सपोर्ट माइक्रोफाइनान्स	९६५	९६०	१६०	३
छिमेक लघुवित्त	९५९	९५८	६९१२	१२४
इमार्जिड नेपाल लि.	९४४	९४४	७९९०	१००
सृजनशील लघुवित्त	९५३	९३६	३७०	२६
जनउत्थान सामुदायिक लघुवित्त	९०५	९१३१	३६६	५३
प्राइम डिभेन्चर २०८८	९०८३	९११८	१२५	३
साना किसान विकास लघुवित्त	८९५१	८९६५	३६५६	७९
माउन्टेन इनर्जी नेपाल	८५४	८६७	९८०	४०
कालिचोक दर्शन लि	८२२१	८६५	४०३८	११८
नेपाल दूरसंचार कम्पनी	८५५	८५९	११९३६	२३८
नेको इन्स्योरेन्स	८४२	८४३	५३८१	७४
रुरु जलविद्युत	७६६२	८४२	३५४	१६
नेपाल इन्भेस्टमेन्ट डिभेन्चर २०८४	८३८	८३८	२०	१
कुथेली बुवाही स्मल हाइड्रो	८०८	८३६	४४५०	२८९
ग्लोबल आईएमई लघुवित्त	८३७	८३३	१७७३	६४
सामुदायिक लघुवित्त	७९९१	८००	७६५	२३
एनआइसी एसिया बैंक	७८३	७८३	३४०६३	३०६
माइली लघुवित्त	७६५	७७९	१२९	७
प्रभु बैंक डिभेन्चर	७७५	७६५१	४५	२
तारागाउँ रिजेन्सी होटेल	७६०८	७६५	५७३५	६०
ओरेन्टीयल होटेल्स	७५६	७६४	१२१३१	६१
स्वावलम्बन लघुवित्त	७६२	७६४	३४००	२७
एनएलजी इन्स्योरेन्स	७६०	७६३	१८८२३	१०४
आशा लघुवित्त	६९४	७६२	२३५१	९०
मिथिला लघुवित्त	७८०	७५८	१०११	९४
नेपाल इन्स्योरेन्स	७५५	७५०१	२१६६०	१७१
वेन नेपाल लघुवित्त	७२०५	७४८	९७	९
शिखर इन्स्योरेन्स	७५०	७४२	१०७३४	१२४
किसान लघुवित्त	७५६	७४२	७८	५
शिरोपस लघुवित्त	७२२	७३४	३३३४	५७
सिद्धार्थ प्रिमियर इन्स्योरेन्स	७२२	७२८१	२००४५	१०५
उन्नती सहकार्य लघुवित्त	७११	७०८	१३१	७
सारमाथा लुम्बिनी इन्स्योरेन्स	७०५	७०६	४९३४	४९
नेपाल लाइफ इन्स्योरेन्स	६७८	६८३	२१५०७	२२९
एसियन लाइफ इन्स्योरेन्स	६७६	६७९८	२६००८	१३२
सिटी होटल लि.	६८०४	६७९	१४८६३	२५५
नेपाल रिइन्स्योरेन्स	६७०	६७३	१४२६७	१७७
गणपति लघुवित्त	६८०	६७११	९५४	२३
गुरास लघुवित्त	६९०१	६६५	५६५	१९
प्रभु इन्स्योरेन्स	६५७	६६१	१७३८८	५७
एनआइसी एसिया लघुवित्त	६५५	६४८	४५२५	१०९
लक्ष्मी लघुवित्त	६५०	६४४	३७५	७
मनकामना स्मार्ट लघुवित्त	६१२	६४१	१७१	१७
मानुसी लघुवित्त	६३९	६४०५	७०	७
फस्ट माइक्रोफाइनान्स	६३५१	६४०	७८१०	८५
स्वरोजगार लघुवित्त	६३८	६३४	१७६९	३१
शुभम् पावर लि	६३४४	६३३१	१७४०	४९
अभिमान लघुवित्त	६१९१	६२४	२०००	७६
सप्तता घरेलु लघुवित्त	६०४	६२०	४०१	१६
हिमालयन लघुवित्त	५७९३	६१९	१५९७	३०
सूर्योदय ओमी लघुवित्त	६०६	६०७५	८७७	२२
मिमेरे लघुवित्त	५९९	६०५	२४००	१९
साधना लघुवित्त	६०५	६०३	३४२	१२
धौलागिरी लघुवित्त	६००१	६००	४३४	२०
एम्प्रेष्ट बैंक लि	५९६	६०७३	३२२४४	२७९
कालिका लघुवित्त	६०४	५९७१	६८६	२२
इन्फिनिटी लघुवित्त	५८६	५९६७	८६८	२०
निर्धन उत्थान लघुवित्त	५९६	५९४	३३१८	३३
सबैको लघुवित्त	५९३	५९०	१९५	१२
नेरुङ लघुवित्त वित्तीय संस्था	६००१	५८९	१३३८	२४
नविल बैंक लि.	५८४	५८४	६६४९	८०४
सानिमा जीआईसी इन्स्योरेन्स	५७०	५७८	८०५०	१७६
विजय लघुवित्त	५८०	५७७१	८५९	३६
नेसनल लाइफ इन्स्योरेन्स	५७४	५७५६	१४४७७	६०
युनाइटेड अजोड इन्स्योरेन्स	५६२	५६२१	२२९०४	१०८
सुनारम्पई हाइड्रोपावर	५५११	५६५	५३२	४६
हिमालयन एम्प्रेष्ट इन्स्योरेन्स	५५५	५५९	१८८७७	९८
आइएमई लाइफ इन्स्योरेन्स	५४१३	५५९	९६२१२	३७१९
स्ट्यान्डर्ड चार्टर्ड बैंक	५५६२	५५४	१७६६९	१२३
आरएसडीसी लघुवित्त	५५०	५५०	१७२२	२८
आरम्भ चौतारी लघुवित्त	५४०२	५४०	६६८	३१
सूर्ययोति लाइफ इन्स्योरेन्स	५३०२	५३०	३६९६	२८२
गुर्खाल फाइनान्स	५१७	५२५	८३५०	१०३
मेरो माइक्रोफाइनान्स	५२०	५२५	१८१५	४०
नादैप लघुवित्तीय	५१८	५१६	५५४	१७
एनएमबी माइक्रोफाइनान्स विसंस्था	५०७	५१०	८१७	२३
मन्जुली फाइनान्स	५१०	५०८	९८१५	१२४
सिमम सिमेन्ट	४९८	५०३	८४०३१	५३६
सानिमा रिलायन्स लाइफ इन्स्यो.	५०४८	५०२	१५००५	४००
ग्रामीण विकास लघुवित्त	४८५	४८९	१२५०	३३
आईजीआई डुडेन्सियल इन्स्योरेन्स	४८२	४८८	१५२७०	१३५
चिलिमे हाइड्रोपावर क.	४७४	४७९	१५९८९	१५६
घोराही सिमेन्ट	४६२१	४७७१	४११०३	१६६१
आइसीएफसी फाइनान्स	४६४	४६७१	१२७५३	११८
हिमालयन एम्प्रेष्ट इन्स्योरेन्स	४५५१	४५६६	६०	६
एनआरएन इन्भेस्टमेन्ट	४३६१	४५५	५४७०	९४
सोल्टी होटल लि	४३८	४४३	७६९९४	३४२
गुडविल फाइनान्स	४२७	४२७	३०८०	३५
मानुसी लघुवित्त	४२४	४२४	५५१	१

कुल कारोबार मूल्य : १,०९९,१३९,६९७.१६ कारोबार संख्या : ३२,५३३
सेयर संख्या : ३,४३२,२६७ नेम्ने : १,९६७,८३७,

